

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَعَجِّلْ فَرَجَهُمْ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

نگارش

پایه هفتم

دوره اول متوسطه

وزارت آموزش و پرورش

سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی

نام کتاب: نگارش - پایه هفتم دوره اول متوسطه - ۷۰۴

پدیدآورنده: سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی

مدیریت برنامه‌ریزی درسی و تألیف: دفتر تألیف کتاب‌های درسی عمومی و متوسطه نظری

شناسه افزوده برنامه‌ریزی و تألیف: مهدی آذرچین، علی پورامن، علیرضا چنگیزی، حاتم زندی، حسن ذوالفقاری، مرجان سجودی، زهرا سلطانی مطلق، بهیاد صدیق پور، شهناز عبادتی، بهمن قره‌داغی، حجت کجانی حساری، جواد هداوند و ابراهیم هداوند میرزایی (اعضای شورای برنامه‌ریزی)
فریدون اکبری شلدره، محمد دهریزی، معصومه نجفی پازکی (اعضای گروه تألیف) - ملاحظت نجفی عرب (ویراستار)

مدیریت آماده‌سازی هنری: اداره کل نظارت بر نشر و توزیع مواد آموزشی

شناسه افزوده آماده‌سازی: احمدرضا امینی (مدیر امور فنی و چاپ) - مجید ذاکری یونسی (مدیر هنری) - جواد صفری (طراح گرافیک، صفحه‌آرا و طراح جلد) - منوچهر درفشه، علیرضا ترکیبی (تصویرگر) - ابوالفضل بهرامی (عکاس) - کامران انصاری (طراح خط رایانه‌ای) - رعنا فرج زاده‌دروئی، پری ایلخانی‌زاده، فاطمه پزشکی، ناهید خیام‌باشی، حمید ثابت کلاچاهی (امور آماده‌سازی)

نشانی سازمان: تهران: خیابان ایرانشهر شمالی - ساختمان شماره ۴ آموزش و پرورش (شهید موسوی)

تلفن: ۸۸۳۱۱۶۱-۹، دورنگار: ۸۸۳۰۹۲۶۶، کدپستی: ۱۵۸۴۷۴۷۳۵۹

وبگاه: www.irtextbook.ir و www.chap.sch.ir

ناشر: شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران

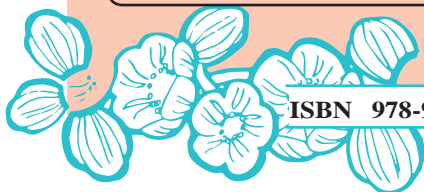
تهران: کیلومتر ۱۷ جاده مخصوص کرج - خیابان ۶۱ (داروپخش)

تلفن: ۵ - ۴۴۹۸۵۱۶۱، دورنگار: ۴۴۹۸۵۱۶۰، صندوق پستی: ۳۷۵۱۵-۱۳۹

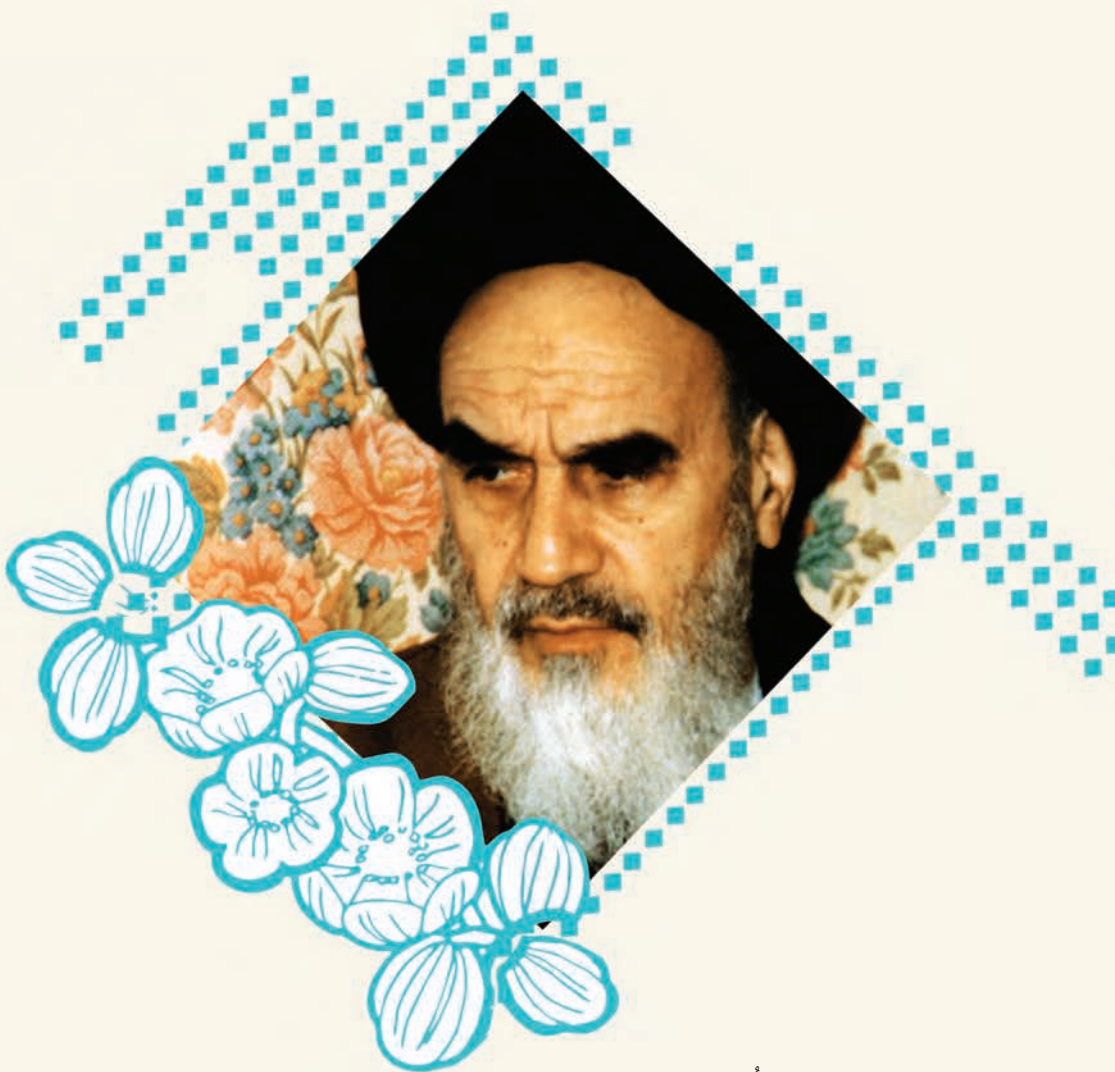
چاپخانه: شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران «سهامی خاص»

سال انتشار و نوبت چاپ: چاپ هشتم ۱۴۰۰

کلیه حقوق مادی و معنوی این کتاب متعلق به سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی وزارت آموزش و پرورش است و هرگونه استفاده از کتاب و اجزای آن به صورت چاپی و الکترونیکی و ارائه در پایگاه‌های مجازی، نمایش، اقتباس، تلخیص، تبدیل، ترجمه، عکس‌برداری، نقاشی، تهیه فیلم و تکثیر به هر شکل و نوع بدون کسب مجوز از این سازمان ممنوع است و متخلفان تحت پیگرد قانونی قرار می‌گیرند.

شابک ۹۷۸-۹۶۴-۰۵-۳۳۰۷-۹ ISBN 978-964-05-3307-9

«اُنس و الفت انسان با هنر و آثار هنری شامل ادبیات،
نقّاشی و ... برخاسته از حسّ زیبایی شناسی اوست. هنر،
آدمی را به شناخت سرچشمهٔ زیبایی‌ها فرا می‌خواند و
روح سرکش او را به آرامش می‌رساند.»

امام خمینی (قُدّس سرّه)

فهرست

مقدمه | ۶

ستایش | ۱۲

درس اول: نقشه نوشتن | ۱۳

۱۹ | فعالیت‌های نگارشی

۲۲ | درست‌نویسی

۲۳ | تصویرنویسی

درس دوم: بخش‌های نوشته | ۲۵

۳۱ | فعالیت‌های نگارشی

۳۴ | درست‌نویسی

۳۵ | حکایت‌نگاری

درس سوم: طبقه‌بندی موضوع | ۳۷

۴۱ | فعالیت‌های نگارشی

۴۴ | درست‌نویسی

۴۵ | مثل‌نویسی

درس چهارم: کوچک‌تر کردن موضوع | ۴۷

۵۱ | فعالیت‌های نگارشی

۵۴ | درست‌نویسی

۵۵ | تصویرنویسی

فهرست

درس پنجم: بندهای بخش میانی (بدنه) | ۵۷

۶۲ | فعالیت‌های نگارشی

۶۵ | درست‌نویسی

۶۶ | حکایت‌نگاری

درس ششم: جمله‌ موضوع | ۶۷

۷۱ | فعالیت‌های نگارشی

۷۵ | درست‌نویسی

۷۶ | مثل‌نویسی

درس هفتم: راهی برای نظم دادن به ذهن و نوشته | ۷۷

۸۲ | فعالیت‌های نگارشی

۸۵ | درست‌نویسی

۸۶ | تصویرنویسی

درس هشتم: روشی برای نوشتن درباره‌ موضوع‌های ذهنی | ۸۷

۹۱ | فعالیت‌های نگارشی

۹۴ | درست‌نویسی

۹۵ | حکایت‌نگاری

نیایش | ۹۶

پیوست: شیوه‌نامه ارزش‌یابی | ۹۷

کتابنامه | ۱۰۳

مقدمه

سختی با دیران ارجمند

نوشتن در دنیای امروز، یکی از مهارت‌های بهتر زیستن و از توانایی‌های زبانی است که در کنار سه مهارت دیگر (گوش دادن، سخن گفتن و خواندن) می‌آید. گوش دادن و حرف زدن را از کودکی به‌طور تدریجی و طبیعی فرا می‌گیریم؛ خواندن را پس از حضور در مدرسه و آموزش و تمرین و تکرار، می‌آموزیم؛ اما نوشتن بعد از آشنایی با الفبا آغاز می‌شود. به همین سبب، مهارت نوشتن را نتیجه و محصول خواندن می‌دانیم.

از دید صاحب‌نظران، توانایی بیان مقصود در قالب نوشته، نیاز اولیه زندگی اجتماعی و مؤثرترین راه ارتباطی در جهان امروز و فضای رسانه‌های نوپدید است. این برنامه، در پی پرورش چنین رویکردی در فضای آموزش عمومی است و پس از سال‌ها، اکنون با مطالعه تاریخ آموزشی گذشته و تجربه‌های جهانی در قلمرو آموزش نوشتن، محتوایی کاملاً ساخت‌مند و علمی را پیش رو، نهاده است.

هر کتاب، در حقیقت، تجربه‌ای از نوشتن را با خود به همراه دارد. خواندن دقیق کتاب‌های مناسب، می‌تواند سرمشق درست‌اندیشی و آسان‌نویسی باشد. کتاب‌خوانی، یکی از شگردها و شیوه‌های مناسب برای رشد اندیشه و افزودن بر توانایی‌های ذهن و زبان در نوشتن است. اگر کشاورز با کاشت و داشت، به کشت خود یاری می‌رساند؛ نویسنده هم با خواندن، اندیشیدن و نوشتن، به آفرینش نوباوه فکری خود دست می‌یابد؛ یعنی نوشتن، فرزند خواندن است. هرچه بیشتر بخوانیم؛ توانایی‌های ذهن ما بیشتر نیرو می‌گیرد و کار نوشتن برای ما آسان‌تر می‌شود. خواندن، یکی از مهارت‌های اساسی تقویت و توسعه ذهن است. ذهن آدم بی‌مطالعه، به سرزمین بی‌حاصلی می‌ماند که در آن گیاهی سبز نمی‌شود.

سخن دیگر اینکه، خواست ما از خواندن، تنها روخوانی متن نوشته‌ها نیست؛ از دید ما، هرچیزی که ذهن را به درنگ وادارد و فکر را به کار اندازد؛ متن است و قابل خواندن و اندیشیدن است. به راستی، هر یک از رویدادها، متنی هستند که ذهن ما را به خوانش و تفسیر فرا می‌خوانند. هر تصویر و نگاره نقاشی و نگارگری، یک متن است. هنگامی که موضوع نگارش ما یک تصویر، نقاشی یا یک صحنه از رویدادهای اجتماعی باشد؛ مانند یک نوشته یا داستان، نخست بر همه اجزاء، نقش‌ها و رنگ‌ها و پیکره آن خیره می‌شویم؛ سپس درباره نقش عناصر آن، گفت‌وگو و تأمل می‌کنیم و آنچه به ذهنمان می‌آید، می‌نویسیم.

در آموزش محتوای این کتاب، تأکید بر بهره‌گیری از روش‌های فعال و تقویت روحیه مشارکت‌پذیری دانش‌آموزان است. گفت‌وگو، بحث و بازاندیشی، مطالعه و کتاب‌خوانی، رایزنی و مشورت، بازسازی و بازپروری فکر، از بهترین شیوه‌ها برای رسیدن به ذهن چالاک و زایا، و نقد و تحلیل مؤثر در هنگام نوشتن است. به کارگیری روش‌هایی چون: زایش و برخورد اندیشه‌ها (روشن‌سازی طرز تلقی)، بارش فکری، نوآفرینی (بدیعه‌پردازی) و حل مسئله، در این درس، اثربخش و کارا خواهد بود.

محتوای این کتاب در هشت درس سازماندهی شده است. با توجه به زمان اختصاص یافته، میزان تقریبی ساعت آموزشی مؤثر، حدود ۲۴ جلسه در سال است؛ بنابراین، پیشنهاد می‌شود فرایند یاددهی - یادگیری هر درس این کتاب در سه جلسه (آموزش، تمرین و نگارش، بررسی و نقد برای تثبیت یادگیری) طراحی و تنظیم گردد. آنچه درباره ارزشیابی از آموزه‌های این کتاب باید یادآور شویم این است که رویکرد برنامه و محتوای آن، «رویکرد مهارتی» است؛ یعنی توانایی نوشتن، مهارتی است که در پی آموزش، تمرین، تکرار و نوشتار، کسب می‌شود. از این رو، این درس، کاملاً ورزیدنی و عملی است. دانستنی‌های حفظی این کتاب، بسیار اندک و ناچیز است. دانش‌آموزان باید در کلاس، فرصت نوشتن و بازنویسی و نقد نوشته‌های یکدیگر را پیدا کنند. جز این، راهی نیست. یکی از اصلی‌ترین دلایل کم بودن حجم و تعداد درس‌ها همین است. کمتر حرف بزنی و بیشتر به نوشتن فرصت بدهیم. در هر درس،

سنجه‌ها و معیارهایی را برشمرده‌ایم که لازم است در نوشته‌های دانش‌آموزان و ارزیابی از آنها مورد توجه قرار گیرد.

هدف اصلی این کتاب، ایجاد نظم ذهنی در یادگیرندگان است. اگر ذهن، سامانی نظام‌مند پیدا کند، گفتار و نوشتار هم منظم خواهد شد. شناخت ساختمان و چارچوب نوشته، از گام‌های بنیانی در شکل دادن به ذهن، هنگام نوشتن است. از این رو، در این کتاب، همه تلاش ما این بوده است که طبقه‌بندی و نظم ذهن را به خواننده یادآور شویم.

هر کس که قصد نوشتن دارد، پیش از نوشتن درباره موضوع، باید نقشه آن را در ذهن طراحی کند، بهتر است مراحل و گام‌های آن را پیش‌بینی نماید و حتی بر روی کاغذ بنویسد. بنابراین، دبیران گرامی در آموزش، بر این مسئله تأکید کنند و از دانش‌آموزان نیز نقشه ذهنی و مراحل تدوین نوشته را درخواست نمایند.

برای نوشتن نخست از نقشه ذهنی سخن گفتیم و سپس برای ساده‌سازی آموزش و یادگیری نوشتن، چارچوب‌ها و روش‌هایی تدوین کرده‌ایم. در پی هر درس این کتاب، تمرین‌های نوشتاری در سه بخش با عنوان «فعالیت‌های نگارشی»، «درست نویسی» و «تصویرنویسی» یا «حکایت نگاری» و «مثل نویسی»، سازماندهی شده است.

«فعالیت‌های نگارشی» با نظمی علمی و منطقی آموزشی به دنبال هم آمده‌اند؛ شماره یک با هدف تقویت توانایی تشخیص، شماره دو با هدف پرورش توانایی نوشتن و تولید دانش‌آموزان و شماره سه با هدف تقویت توانایی بررسی متن، تحلیل و نقدنویسی طراحی شده است.

بخش «درست نویسی» با هدف آموزش هنجارهای نوشتن و آشنایی با کاربرد درست واژگان در نوشتار معیار، در ساختار کتاب گنجانده شده است. پس از یادگیری این نکات طبیعی است که به هنگام نوشتن، این هنجارها را رعایت کنیم.

«تصویرنویسی» یعنی نوشتن درباره اجزا و عناصر دیداری در تصویر. لازمه خوب نوشتن در این بخش دقت در نگاره و بررسی و خوانش و درک عناصر بصری است. در حقیقت هر تصویر، بهانه بسیار نیکویی برای نوشتن است. از هر تصویر، موضوع‌های فراوانی را می‌توان برگزید و درباره‌اش نوشت. مهم نیست که کدام

بخش از تصویر را موضوع نوشتن قرار می‌دهید، آنچه در این کار ارزش دارد، چگونگی بیان و درک و تفسیر ما از تصویر و قدرت پرورش موضوع است. اگر خوب دیدن را به خوب اندیشیدن پیوند بزنیم و فرصتی برای تفکر ایجاد کنیم، عمل نوشتن برای ما آسان‌تر می‌شود.

«حکایت‌نگاری» بخشی دیگر از فعالیت‌های نوشتاری است که بر بازنویسی و گسترش متن به زبان ساده تأکید دارد.

«مَثَل‌نویسی» گونه‌ای دیگر از کارهای نوشتنی است که «مَثَل» را بهانه‌ای برای خلق، تولید و آفرینش متنی جدید، قرار می‌دهد. مثل‌نویسی، در حقیقت شیوه‌ای از بازآفرینی است. حکایت و ضرب‌المثل در بارورسازی ذهن و زبان و پرورش حافظه و تقویت خوب سخن گفتن و زیبا نوشتن، بسیار مؤثر است. مایه‌های طنز نهفته در برخی از حکایت‌ها و ضرب‌المثل‌ها، طراوت ویژه‌ای به فضای ذهن اهل زبان می‌بخشد و نشاطی تازه بدان می‌افزاید که در خلاقیت و نوآفرینی، بسیار نقشمند و اثرگذار است. ضرب‌المثل‌ها در افزایش توان سخنوری و قدرت نویسندگی، کارمایه و نیروی شگرفی دارند.

در بخش تدوین و سازماندهی محتوا، سعی شده است نمونه‌های مناسبی از نویسندگان ایرانی و ادبیات جهان گزینش شود تا به کمک این متن‌ها، هم اصول و ساختار نوشتن را آموزش دهیم و هم الگویی از نوشتن پیش روی خوانندگان بگذاریم. در این میان، متن‌هایی که بی‌نشان هستند، از قلم مؤلفان این کتاب تراویده‌اند.

♦ **توجه:** صفحه‌های خالی که برای نوشتن، طراحي شده، جنبهٔ نمادسازی دارد، بهتر است دانش‌آموزان برای نوشتن فعالیت‌های نگارشی، از ابتدای سال تحصیلی، دفتر ویژهٔ نگارش داشته باشند تا شما همکاران گرامی بتوانید فرایند آموزش و یادگیری را بر پایهٔ آثار آنها، ارزشیابی کنید و دانش‌آموزان هم از این دفتر به عنوان خاطرات خوش لحظه‌های نوشتن، مراقبت نمایند.

◀ سخنی با دانش‌آموزان عزیز

نوشتن یکی از لذت‌های ماندگار است. با نوشتن می‌توانیم حرف دلمان را به زبان آوریم، عواطف و احساسات خود را آشکار کنیم و دانش و تجربیاتمان را برای دیگران و نسل‌های آینده به یادگار بگذاریم.

لذت نوشتن، زمانی بیشتر می‌شود که دیگران نوشته‌های ما را بخوانند و بپسندند و از آن به نیکی یاد کنند. خوانندگان آگاه و کتاب‌شناس، معمولاً سراغ نوشته‌های صمیمی، ساده و دلنشین می‌روند، نوشته‌هایی که شوق خواندن را در خواننده برانگیزاند.

ممکن است این پرسش به ذهن شما بیاید که آیا نویسندگی یک نبوغ و استعداد مادرزادی است یا مهارتی قابل آموزش و یادگیری است؟

بی‌گمان، نویسندگان بزرگ هم، اصول نوشتن را مادرزادی نیاموخته‌اند و نویسنده

به دنیا نیامده‌اند؛ آنها هم در آغاز، توانایی خوب نوشتن را نداشتند ولی کم‌کم با خواندن بسیار، فراگیری اصول نوشتن، تمرین و تکرار به یک چارچوب و نظم فکری رسیده‌اند و مهارت نوشتن را یادگرفته‌اند. شما هم اگر اصول و چارچوب درست نوشتن را یاد بگیرید و کتاب‌خوانی را یکی از برنامه‌های ثابت زندگی خود قرار دهید، می‌توانید یکی از نویسندگان خوش قلم و آینده‌ساز میهن عزیزمان، ایران، باشید. خواستن، توانستن است؛ پس با توکل به لطف پروردگار مهربان، از هم اکنون با خواندن این کتاب، کار را آغاز کنید. برای خود دفتر یادداشتی فراهم نمایید و هر روز به آن، سری بزنید و سعی کنید حتی به اندازه یک جمله هم که شده، از مشاهدات و اتفاقات آن روز را بنویسید.

تمرین کنید و به خود عادت بدهید که هر چه می‌خواهید بگویید؛ نخست، همان را در دفترتان بنویسید و کوشش کنید؛ همان گونه که سخن می‌گویید، بنویسید. نگذارید بین شیوه فکر کردن، سخن گفتن و نوشتن شما فاصله و تفاوتی پیدا شود. شاید برجسته‌ترین فرقی که میان حرف زدن و نوشتن هست و در موقع نوشتن باید آن را اصلاح کنید؛ این است که جای کلمات در نوشتن و کاربرد برخی از واژه‌ها مثل فعل، با حالت سخن گفتن، یکسان نیست و البته این هم، کار آسانی است و اگر خودتان چند جمله از حرف‌های خود را به همان شکل گفتار بنویسید و بعد بخواهید آن را به نوشته معیار زبان رسمی تبدیل کنید؛ به این تفاوت، بیشتر پی خواهید برد. در آن صورت، اولین خواننده و شنونده حرف‌هایتان، خود شما خواهید بود و پیش از اینکه دیگران به نوشته شما خُرده بگیرند؛ خودتان آن را بازخوانی و اصلاح خواهید کرد. هرچه بیشتر بخوانیم و بنویسیم و دیگر بار، بخوانیم و بنویسیم یعنی بازخوانی و بازنویسی کنیم، آسان‌تر به توانایی و مهارت در نوشتن، دست می‌یابیم. «کار نیکو کردن از پُر کردن است».

امیدواریم با فراگیری این چارچوب‌ها به کمک دبیر محترم خود بتوانید نوشتن روشمند را فرا بگیرید، البته پشتکار در مطالعه کتاب‌های خوب و تلاش و تمرین بیشتر نوشتن، بهترین پیشنهاد برای پیشرفت است.

◆ گروه زبان و ادب فارسی

◆ دفتر تألیف کتاب‌های درسی عمومی و متوسطه نظری

ستایش

آفرینش جهان، جلوه‌ای از نگارش زیبایی‌ها و انشای آفریدگار است. اگر خوب، چشم بگشاییم و در خلقت خودمان و پدیده‌ها تأمل کنیم، به توانایی پروردگار مهربان، پی خواهیم برد و در خواهیم یافت که نخستین نگارنده، در این عالم، خداوند متعال است و باید همه آدمیان و آفریدگان را، انشای الهی دانست.

مَنْتَ، خدای را، عَزَّوَجَلَّ، که طاعتش موجب قُربت است و به شکر اندرش مزید نعمت. هر نفسی که فرو می‌رود، مُمدِّ حیات است و چون برمی‌آید مُفَرِّحِ ذات. پس در هر نفس، دو نعمت، موجود است و بر هر نعمتی، شکری واجب.

از دست و زبان که برآید   کز عهده شکرش به درآید؟
بنده همان به که ز تقصیر خویش   عذر به درگاه خدای آورد

◆◆ دیباجة گلستان، سعدی

الهی، ستایش از آن توست که کردگار روزی رسانی و یکتا در نام و نشانی. الهی، دانایی و معرفتی ده که از راه نیفتیم، بینایی و بصیرتی ده تا در چاه نیفتیم.

الهی، در دل‌های ما، جز تخم محبت خود مکار و بر جان‌های ما جز باران رحمت خود مبار.

◆◆◆ مناجات‌نامه، خواجه عبدالله انصاری

درس اول:

نقشه نوشتن

- این شهر خوش نقشه است
- این نقشه از اول نوشته شده است
- چقدر خوب و زیاده است
- هر طول سفر ایستگاهها را یاد
- مسوول این شهر همو است
- اگر در این شهر همو است
- سفر نوشتن از اول نوشته است
- این نقشه از اول نوشته است

- این نقشه از اول نوشته است
- چقدر خوب و زیاده است
- هر طول سفر ایستگاهها را یاد
- مسوول این شهر همو است
- اگر در این شهر همو است
- سفر نوشتن از اول نوشته است
- این نقشه از اول نوشته است
- چقدر خوب و زیاده است
- هر طول سفر ایستگاهها را یاد
- مسوول این شهر همو است
- اگر در این شهر همو است
- سفر نوشتن از اول نوشته است
- این نقشه از اول نوشته است

نقشه نوشتن

با ورود معلّم به کلاس، شور و نشاط دانش‌آموزان، بیشتر شد. معلّم خوش‌فکر، درس را آغاز کرد و گفت: می‌دانم که شما نوشتن را از همان سال‌های آغازین دبستان، آموخته‌اید اما از امسال، چگونه نوشتن را به‌طور روشمند، خواهید آموخت. اکنون، اجازه بدهید با یک مثال، کمی بیشتر توضیح دهیم.

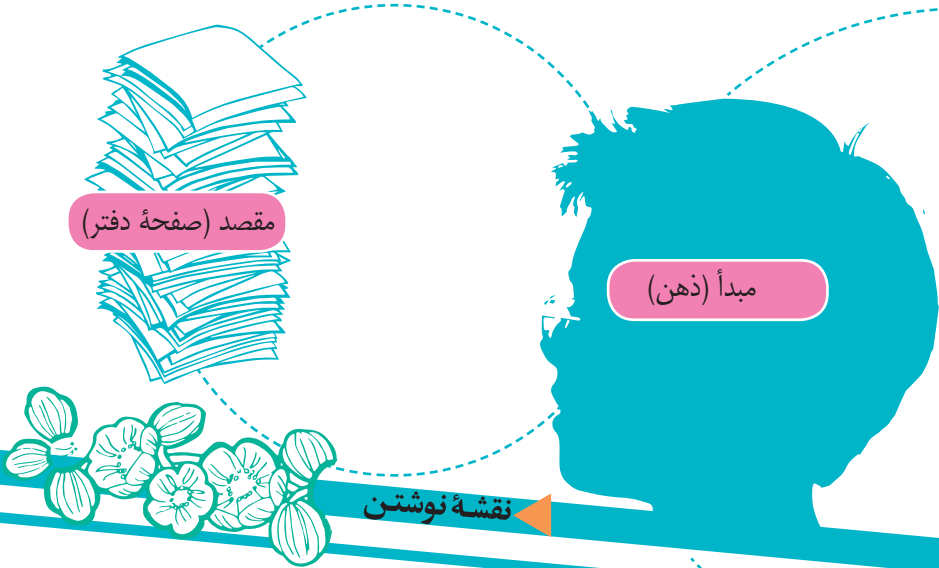
عزیزانم، نویسندگی شبیه یک سفر است؛ یک سفر واقعی و گاه خیالی؛ یک سفر خاطره‌انگیز و پرماجرا. در سفر نویسندگی، من و شما همراهانی هستیم که می‌خواهیم به شهری بسیار زیبا، پرنقش‌ونگار و دلفریب، رهسپار شویم. پیش از سفر، لازم است هم من و هم شما به پرسش‌هایی فکر کنیم و به آنها پاسخ دهیم:

- این شهر خوش‌نقش‌ونگار، کجاست؟
- آیا نقشه‌ای از آن در دست یا در ذهن داریم؟
- چگونه و با چه وسیله‌ای باید به سوی آن برویم؟

- در طول سفر، ایستگاه‌ها و استراحتگاه‌هایی وجود دارد؟
- مسیر این شهر، هموار است یا از سرگردانه‌ها و از دل دره‌ها می‌گذرد؟

اگر دربارهٔ این پرسش‌ها بیندیشیم و نقشهٔ راه را ترسیم کنیم و ابزار مورد نیاز را فراهم نماییم، آن‌گاه، می‌توانیم سفر نوشتن را آغاز کنیم؛ بی‌آنکه نگرانی و هراسی داشته باشیم.

به نظر شما، در سفر نوشتن، نقطهٔ آغاز و پایان کجاست؟ معمولاً تصور می‌شود که نوشتن بانگارش کلمات بر روی صفحهٔ کاغذ شروع می‌شود، در حالی که هر نوشته، پیش از خودنمایی بر پهنهٔ کاغذ، در ذهن نویسنده، طبقه‌بندی و نوشته می‌شود. هر قدر این فرایند (نگارش و طبقه‌بندی ذهنی) کامل‌تر باشد، نوشتهٔ ما چشمگیرتر خواهد بود؛ بنابراین در سفر نوشتن، نقطهٔ آغاز حرکت، «ذهن» است و خط پایان سفر «صفحهٔ دفتر» شاست.

اکنون باید مسیر ذهن تا صفحهٔ دفتر را مشخص کنیم و ببینیم با کدام نقشه می‌توانیم آنچه در ذهن داریم، آسان‌تر بر صفحهٔ دفتر بیاوریم. طبقه‌بندی ذهن، گام اول در تهیهٔ نقشهٔ سفر نوشتن است؛ این طبقه‌بندی، در حقیقت، ساختمان ذهن و نوشتهٔ ما را نشان می‌دهد. در نمایهٔ زیر، **مسیر حرکت و مراحل سفر نوشتن** را می‌بینیم:

موضوع

بخش آغازین

بخش میانی

بخش پایانی

شکل‌گیری چنین ساختاری در ذهن نویسنده، مسیر نوشتن را برای او هموار می‌سازد و زمانی که شروع به نوشتن می‌کند، برای خودش کاملاً روشن است که چه می‌خواهد بنویسد. نتیجه این طبقه‌بندی ذهنی و تسلط بر مطلب، نوشتن متنی دقیق و منسجم است. متن‌های دقیق و منسجم، خوانندگان را سردرگم نمی‌کنند. یکی از راه‌های نظم دادن به ذهن و نوشته، طراحی **ساختمان نوشته** است. شکل زیر، **ساختمان ساده و طبقه‌بندی اولیه ذهن و نوشته** را نشان می‌دهد.

The form is a large rectangular box with a light blue border. It is divided into four main horizontal sections, each with a label in a rounded rectangle at the top right:

- موضوع** (Topic): A light green section with two horizontal dotted lines.
- بخش آغازین** (Introductory section): A light blue section with three horizontal dotted lines.
- بخش میانی** (Middle section): A light brown section containing three sub-sections:
  - بند اول** (First paragraph): The top part of the brown section with three horizontal dotted lines.
  - بند دوم** (Second paragraph): The middle part of the brown section with three horizontal dotted lines.
  - بند سوم** (Third paragraph): The bottom part of the brown section with three horizontal dotted lines.
- بخش پایانی** (Concluding section): A light yellow section with two horizontal dotted lines.

Decorative elements include a floral illustration at the top center and bottom center, and a vertical column of ten diamond shapes on the left side.

اکنون نوشته زیر را با هم بخوانیم و به نقشه ذهنی و ساختمان نوشته، توجه کنیم:

موضوع

دل، آشیانه محبت

بخش آغازین

هر چیزی، مرکزی دارد. قلب و مرکز بدن ما انسان‌ها **دل** است که مخزن و گنجینه وجود به شمار می‌آید. این گنجینه، نیاز به مراقبت دارد.

بخش میانی

اگر راستش را بخواهید دلم خالی از زشتی‌ها، پاک و سفید است. من در فضای دلم هیچ جست‌وجوگری ندارم که همه حرف‌ها را برایم بیابد و به من نشان دهد؛ اما در دلم توان و نیرویی بسیار فعال است و دوست و دشمن، راستی و دروغ و خوبی و بدی را فوراً شناسایی می‌کند و به هر کس اجازه ورود نمی‌دهد. به همین سبب، در دلم جز خوبی‌ها چیزی نیست. در دلم به روی دوستان، همیشه باز است تا آزادانه بیایند و بروند و هر روز به تعداد دوستانم افزوده شود. تلاش می‌کنم تا دوستان را نرنجانم. از کسانی که با لطف و محبت می‌خواهند دلشان را پاک و بی‌کینه و زیبا نشان بدهند، خوشم می‌آید؛ چون آنها آدم‌های مهربانی هستند؛ هم خود را و هم دیگران را دوست می‌دارند. این، کار بسیار خوبی است.

بخش پایانی

دل، اصلی‌ترین بخش خانه وجود ماست. همه ارزش دل‌ها به سادگی و پاکی آنهاست. شادابی و سرزندگی یک کشور هم به جوانانی وابسته است که دلی پاک و بی‌کینه، اما استوار و بی‌باک دارند. پس دل‌مان را سرشار از نور ایمان و لبالب از حضور دوستان کنیم.

◆ نوشته‌ی زیر را بخوانید و ساختمان آن را مشخص کنید.

زبان‌های ما

زبان، عامل پیوند با دیگران، پیام دادن و گفت‌وگو است. اکنون اگر از شما بپرسند «چند زبان داریم؟» جواب خواهید داد: «خب معلوم است یک زبان». اما با کمی تأمل، درمی‌یابیم که از راه‌های دیگر هم می‌توانیم پیام بدهیم و با دیگران سخن بگوییم. ما افزون بر این زبان، یعنی زبانی که با آن حرف می‌زنیم، زبان‌های دیگری هم داریم؛ مثلاً وقتی از دور یکی از دوستانمان را می‌بینیم و برایش دست تکان می‌دهیم در واقع بدون آنکه سخنی بر زبان آوریم، با او ارتباط برقرار می‌کنیم، سلام می‌کنیم و احوالش را می‌پرسیم.

هنگامی که مُبصر کلاس انگشتش را روی لب و بینی‌اش می‌گذارد، در واقع به دانش‌آموزان یادآوری می‌کند که ساکت باشند و نظم کلاس را بر هم نزنند.

به کمک دیگر اعضای بدن هم می‌توانیم، پیامی را به دیگران بفهمانیم؛ مثل حرکت سر، چشم، ابرو و... به این زبان‌ها، «زبان‌های بدن» می‌گویند.

بنابراین، اگر زبان‌های بدن خود را خوب بشناسیم و به موقع آنها را به کار بگیریم، با دیگران ارتباط مؤثرتری خواهیم داشت.

◆◆ اکنون از میان موضوع‌های زیر یکی را انتخاب کنید، نخست کمی درباره آن
ببندیشید و پس از شکل‌گیری نقشه ذهنی، سفر نوشتن را آغاز کنید:

◆ پاییز ◆ حیاط مدرسه ◆ روزی را که دوست دارم، تکرار شود

موضوع:

Blank writing area with horizontal lines for text.

◆◆◆ یکی از انشاهای عضو گروه خود را انتخاب و آن را بر پایه معیارهای زیر، بررسی و نقد کنید.

سنجه‌های ارزیابی:

- ◆ داشتن پیش‌نویس (داشتن نگاشتِ اوّل)؛
- ◆ داشتن پاک‌نویس (رعایت نشانه‌های نگارشی، نداشتن غلط‌املائی، توجه به درست‌نویسی و حاشیه‌گذاری)؛
- ◆ رعایت طبقه‌بندی ذهن و نوشته (بخش آغازین، بخش میانی و بخش پایانی)؛
- ◆ شیوه خواندن.

نتیجه بررسی و داوری :

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

الف) چشمش که به پنجره افتاد، غصه‌اش گرفت.

ب) چشش که به پنجره افتاد غصش گرفت.

جملهٔ الف، درست است. در نگارش رسمی، به کارگیری کلمات شکسته، کوتاه شده و گفتاری، مناسب نیست؛ مگر در گفت‌وگوهای میان اشخاص داستان یا نمایشنامه.

◆ جمله‌های زیر را ویرایش کنید:

◆ هر کی وارد شهر می‌شه، می‌پرسه چه خبره؟

.....

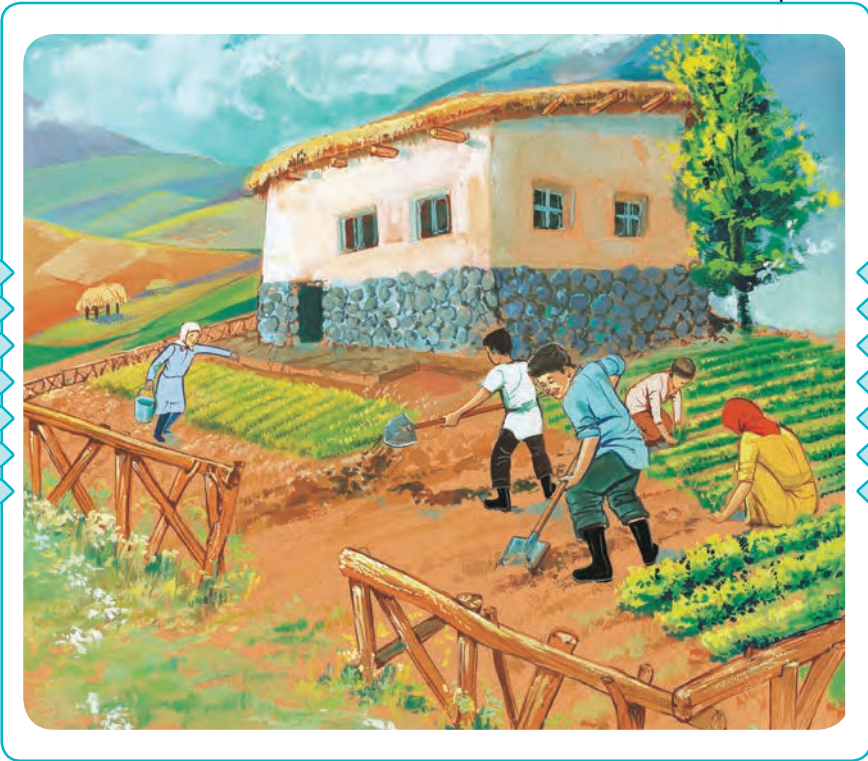
◆ تا خودت رو تغییر ندی، نمی‌تونی سبب تغییر دیگران بشی.

.....

تصویر نویسی

انشای آزاد

◆ آنچه در تصویر زیر می‌بینید؛ بنویسید.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

آیا خواننده نوشته شما بدون اینکه تصویر را ببیند، می‌تواند تنها با خواندن نوشته شما تصویری از آن داشته باشد؟

معلمه نگارش درجاس که کاغذ لوله شده قلمزنی در دست داشت بپا کرد
و به نقش آموزان سلام کرد
نقش آموزان همه به نظر او معلمها را چالند نشدند و سلام کرد
شده را از گردن به کمک سبصر کلاس آن را روی تخت
خداوندت نوشتند شده بود «نقشنامه های ایران» و تمام
نقشها

معلم همان طور که روی بوری کلاس او
«س خواجه یکتا» دیگر برگردید و پرسید
که سبقر نوشتن از ذهن شروع می شود
نقشها نوشتن را بر اساس یک

درس دوم:

بخش های نوشته

آنگون می خواند
کمی ریاست بود

بخش اول
اولین
درک نوشته
آن را به
نوشتن

معلم نگارش در حالی که کاغذ لوله شده بزرگی در دست داشت، وارد کلاس شد و به دانش آموزان سلام کرد.

دانش آموزان هم به احترام معلم از جا بلند شدند و سلام کردند. معلم، کاغذ لوله شده را باز کرد و به کمک مبصر کلاس، آن را روی تخته، نصب کرد. بالای کاغذ با خط درشت نوشته شده بود: «نقشه راه های ایران» و تمام سطح کاغذ پر بود از خطوط تو در تو.

معلم همان طور که روبه روی کلاس ایستاده بود، به نقشه اشاره کرد و گفت: «می خواهم یک بار دیگر برگردیم و برویم سراغ سفر نوشتن. اگر یادتان باشد، گفتیم که سفر نوشتن از ذهن شروع می شود و در صفحه دفتر ما پایان می پذیرد.

ما سفر نوشتن را براساس یک نقشه ذهنی پیش بردیم. در مسیر نقشه ذهنی نوشتن هم، مثل تمام راه ها، ایستگاه ها و استراحتگاه هایی وجود دارد که مسافران را به تأمل و درنگ وامی دارد. در نقشه و مسیر نوشتن، چهار بخش یا ایستگاه برای درنگ و اندیشیدن و نوشتن داریم. این چهار بخش که در درس قبل با آنها آشنا شدید. عبارت اند از: موضوع، بخش آغازین یا مقدمه، بخش میانی یا تنه و بخش پایانی یا نتیجه گیری.»

موضوع

بخش آغازین

بخش میانی

بخش پایانی

اکنون می‌خواهیم در هر یک از ایستگاه‌های سفر نوشتن (بخش‌های نوشته) کمی بایستیم و درباره آن بخش، گفت‌وگو کنیم:

◆ انتخاب موضوع

اولین ایستگاه در سفر نوشتن، «موضوع» است. بخش موضوع، جایی برای درنگ و اندیشیدن است. موضوع، مثل سنگی در دریاچه ذهن نویسنده فرود می‌آید و آن را به حرکت و پویایی وامی‌دارد. نویسنده با اندیشیدن درباره موضوع، مسیر بعدی نوشتن را مشخص می‌کند.

اگر در انتخاب موضوع به نکات زیر توجه کنیم، راحت‌تر و بهتر می‌توانیم بنویسیم:

- موضوع مورد علاقه ما باشد.
- موضوع را بشناسیم.
- موضوع با زندگی واقعی ما ارتباط داشته باشد.

◆ بخش آغازین

بخش آغازین (بند مقدمه)، ایستگاه دوم در سفر نوشتن است. بخش آغازین، روزنه‌ای است که از مسیر آن، فضای پیش‌رو را به خواننده، نشان می‌دهیم. در آغاز نوشته، جمله‌هایی آورده می‌شود که اندیشه اصلی نویسنده و نوشته را بیان می‌کنند. خواننده با ورود به نوشته، به فضای حاکم بر متن، پی می‌برد. در حقیقت، بخش آغازین، نشان‌دهنده نقشه کلی نوشته و تصویری از کل موضوع است.

اگر به موارد زیر توجه کنیم، آغاز بهتری خواهیم داشت:

- بخش آغازین کوتاه باشد.
- بخش آغازین، موضوع را به سادگی و روشنی، معرفی کند.
- بخش آغازین کل فضای نوشته را نشان دهد.

◆ بخش میانی

بخش میانی یا تنه، ایستگاه سوم و بخش اصلی نقشه نوشتن است. همان فضای کلی است که دورنمای آن را در آغاز نوشته دیده بودیم. سخن اصلی نویسنده، در بخش تنه می‌آید. تعریف، توصیف، شرح و گسترش موضوع، در تنه نوشته اتفاق می‌افتد. تنه نوشته از نظر حجم هم گسترده‌ترین بخش نوشته است. باید دقت داشت که:

- بخش میانی از بخش آغازین و پایانی بیشتر باشد.
- هر بند آن فقط به یک موضوع، اختصاص یابد.
- بین بندهای آن ارتباط باشد.

◆ بخش پایانی

آخرین بخش هر نوشته بخش پایانی یا نتیجه‌گیری آن است. پایان نوشته، فرودگاه ذهن نویسنده است. هواپیمایی که از ذهن نویسنده به پرواز درآمده بود، اکنون در فرودگاه فرجامین خود به زمین می‌نشیند. در پایان هر نوشته بدون آنکه نتیجه‌گیری کنیم و یا مستقیم‌گویی نماییم پیامی را به خواننده انتقال می‌دهیم. رعایت موارد زیر به گیرایی و جاذبه بخش پایانی نوشته کمک می‌کند:

- کوتاه و گویا باشد.
- به برخی از پرسش‌های اساسی خواننده، پاسخ بدهد.
- خواننده را به تأمل و تفکر درباره موضوع، وا دارد.

معلم پس از این گفت‌وگو به دانش‌آموزان گفت: «حالا عزیزانم، می‌خواهم برایتان خاطره‌ای از کلاس‌های انشای خودم تعریف کنم که با درس امروز، ارتباط دارد: معلم انشای ما یک روز، موضوعی به ما داد و از ما خواست درباره آن انشایی بنویسیم. آن روز، گمان می‌کردم انشای من، جزء انشاهای خوب کلاس است، اما بعدها که خودم معلم انشا شدم؛ فهمیدم آن انشا، ایرادهایی هم داشته است.

اکنون برای ایجاد تنوع و لطیف شدن فضای کلاس، همان انشا را برایتان می‌خوانم و از شما می‌خواهم در حین شنیدن، بخش‌های اصلی آن (موضوع، بخش آغازین، بخش میانی و بخش پایانی) را مشخص کنید.»

موضوع: .....

«خداوند به ما نعمت‌های زیادی داده است. دو تا از این نعمت‌ها پدر و مادر هستند. من پدر و مادر خودم را خیلی دوست دارم و هر صبح و شب برای سلامتی آنها دعا می‌کنم و از خدا می‌خواهم به من کمک کند تا برای آنان فرزند خوبی باشم و وظایف خودم را به خوبی انجام دهم. پدر و مادر مثل خورشید و ماه هستند که روز و شب ما را روشن می‌کنند. روزی که ما به دنیا آمدیم، یک طفل بودیم؛ نه می‌توانستیم غذا بخوریم، نه می‌توانستیم از خودمان دفاع کنیم، حتی یک مورچه و مگس هم زورش به ما می‌رسید. با ذره‌ای سرما، ممکن بود یخ بزنیم؛ با کمی گرما ممکن بود بپزیم. با یک مریضی، جان به جان آفرین تسلیم کنیم. حتی ممکن بود خوراک موش و گربه و سگ همسایه بشویم؛ اما این اتفاق‌ها نیفتاد و ما بزرگ شدیم.

راه رفتن، بلد نبودیم تا می‌خواستیم بلند شویم، زود به زمین می‌افتادیم. حرف زدن بلد نبودیم، خیلی بی‌ربط، حرف می‌زدیم؛ کلمه‌ها را نمی‌توانستیم درست بر زبان بیاوریم و خیلی چیزهای دیگر که خودتان بهتر از من می‌دانید.

چه کسی ما را از خطرات نجات داد؟ چه کسی راه رفتن را به ما یاد داد؟ چه کسی حرف زدن، را به ما آموخت؟ در اینجاست که به یاد این شعر می‌افتم:

پستان به دهن گرفتن آموخت	گویند مرا چو زاد مادر
تا صبح نشست و خفتن آموخت	شبها بر گاهواره من
بر غنچه گل، شکفتن آموخت	لبخند نهاد بر لب من
الفاظ نهاد و گفتن آموخت	یک حرف و دو حرف، بر زبانم
تا شیوه راه رفتن آموخت	دستم بگرفت و پا به پا برد
تا هستم و هست، دارمش دوست	پس هستی من، ز هستی اوست

من فکر می‌کنم همان‌طور که پدر و مادر در وقتی که ما ناتوان بوده‌ایم، به ما کمک کرده‌اند، ما نیز باید در وقت ناتوانی، عصای دستشان شویم و دست آنها را بگیریم. پدر و مادر برای ما دو نعمت خداوندی هستند و ما باید قدر آنها را بدانیم. اگر ما قدر پدر و مادر خود را بدانیم بعداً که خودمان صاحب فرزند شویم، بچه‌های ما هم قدر ما را خواهند دانست.»

دانش‌آموزان پس از شنیدن انشای معلم، بررسی گروهی را شروع کردند. بعد از پنج دقیقه گفت‌وگو و بحث درباره آن، نتیجه را گزارش دادند:

- گروه اول: موضوع نوشته شما «احترام به پدر و مادر» است.
- گروه دوم: بخش آغازین نوشته شما بند اول نوشته شما است.
- گروه سوم: بخش میانی نوشته شما چهار بند دارد؛ از بند «روزی که ما به دنیا آمدیم... تا پایان شعر.»

● گروه چهارم: بخش پایانی نوشته شما، در بند آخر آمده است. معلم، دانش‌آموزان را تحسین کرد و گفت: «حالا بحث و گفت‌وگوی خود را ادامه دهید و هر گروه، یک بخش از انشا را بررسی کنید و بگویید آیا در این انشا، هر بخش ویژگی‌های لازم را دارد؟»

دانش‌آموزان دست به کار شدند و معلم انشا هم پشت میز کارش به انتظار نتیجه نشست.

◆ نوشتهٔ زیر را بخوانید و ویژگی‌های هر بخش را مشخص کنید.

نقشه‌هایم برای آینده

من برای آینده، نقشه‌های زیادی داشتم که دلم می‌خواست آنها را موبه‌موا اجرا کنم. دلم می‌خواست در آینده، متخصص بدن انسان شوم؛ اما برادرم به من گفت: «چون تو خوش خط هستی، پس نمی‌توانی دکتر شوی. تازه، خیلی از دکترها دکتری را ول کرده‌اند و رفته‌اند سراغ ساختمان‌سازی!»

بعد، ما تصمیم گرفتیم که مهندس بشویم تا ساختمان‌های محکم‌تری بسازیم و پول‌دار شویم؛ ولی دیدم برادر بزرگم که خودش چند سال است مهندس شده، هنوز پول‌دار نشده است. من خلبان شدن را هم خیلی دوست داشتم. هنگامی که برادران «رایت» موفق شدند، پرواز کنند، من در پوست خود نمی‌گنجیدم؛ اما الآن هر وقت اخبار را گوش می‌دهم، یک هواپیما سقوط می‌کند و همیشه هم مقصر اصلی، خلبان است.

ما چون به فوتبال هم علاقه‌مند هستیم و دوست داریم یک روز به «برنامهٔ نود» برویم و بین صفر تا یک میلیون، چند تا عدد انتخاب کنیم، تصمیم گرفتیم داور شویم، زیرا داورها با سوت همه کار می‌کنند؛ اما چند وقت پیش، شنیدم که تماشاچیان در ورزشگاه به داور، بدویبراه گفتند و داور هم قرمز شد.

بعد، مصمم شدم که نویسنده بشویم؛ ولی در یک جایی خواندم اگر شکار لک‌لک شغل شد، نویسندگی هم شغل می‌شود.

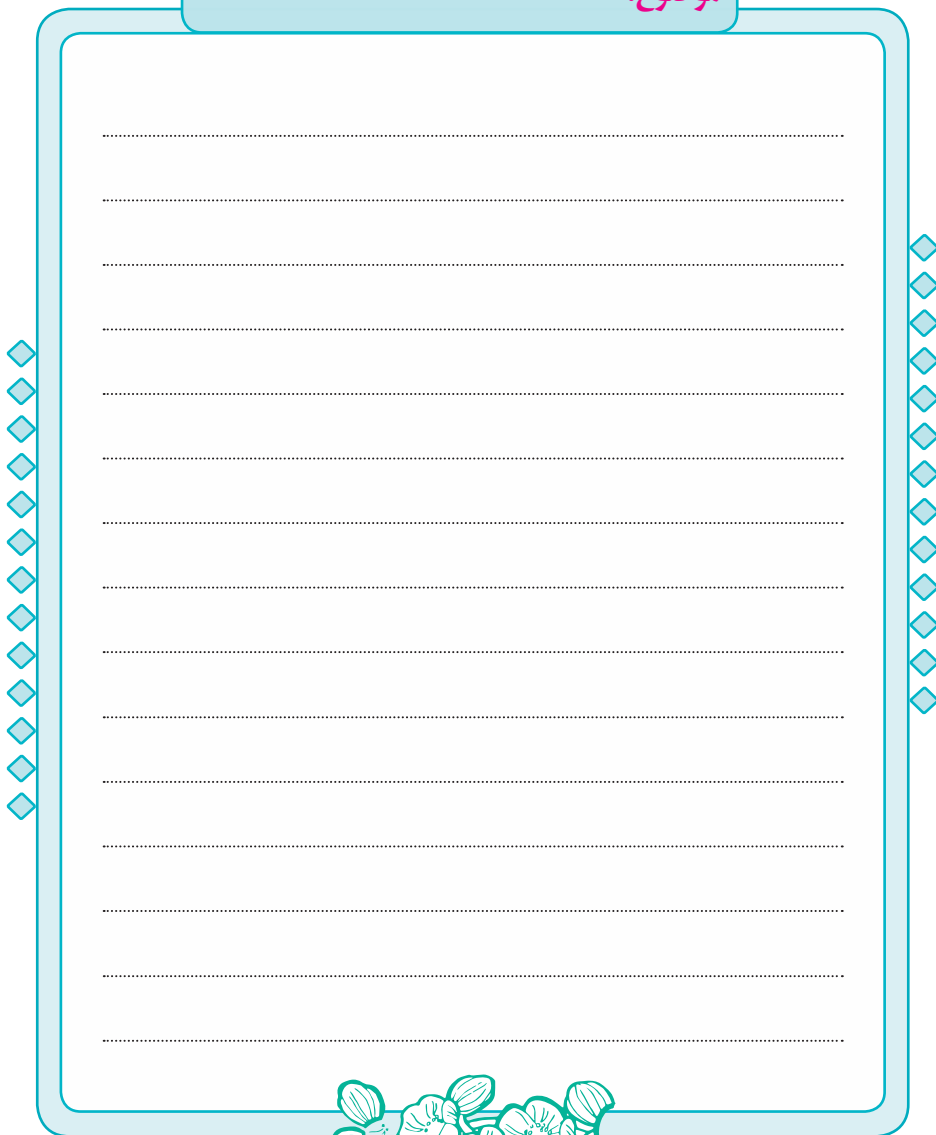
ما دیگر خسته شده بودیم و نمی‌دانستیم، برای آیندهٔ خود چه نقشه‌هایی بکشیم. دوباره رفتیم سراغ برادرمان و با او مشورت کردیم. او گفت: نمی‌دانم؛ اما سعی کن کاری را انتخاب کنی که همیشه تک باشی و معروف شوی.

آن وقت بود که ما تصمیم گرفتیم از میان این همه شغل، دست به انتخاب بزنیم و «رئیس‌جمهور» شویم.

◆ صغری شهبازی / مدرسهٔ کوثر آبگرم قزوین / با تلخیص و اندکی تغییر / نقل از مجلهٔ «انشا و نویسندگی»

◆◆ موضوعی را انتخاب کنید و درباره آن متنی بنویسید. سعی کنید هر بخش (موضوع، آغاز، میانه و پایان) نوشته شما، ویژگی‌های لازم را داشته باشد.

موضوع:

◆◆◆ براساس معیارهای زیر، نوشته خود را با نوشته یکی از دوستانتان مقایسه کنید و نتیجه بررسی را بنویسید.

سنجه‌های ارزیابی:

- ◆ داشتن پیش نویس؛
- ◆ داشتن پاک‌نویس (رعایت نشانه‌های نگارشی، نداشتن غلط املائی، توجه به درست‌نویسی و حاشیه‌گذاری)؛
- ◆ رعایت طبقه‌بندی ذهن و نوشته (موضوع، آغاز، میانه، پایان)؛
- ◆ رعایت ویژگی‌های هر یک از بخش‌های نوشته؛
- ◆ شیوه خواندن.

نتیجه بررسی:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

الف) معلم نگارش، حسن را صدا زد و از او خواست نوشته‌اش را بخواند.
 ب) معلم نگارش، حسن را صدا زد و از آن خواست نوشته‌اش را بخواند.
 جمله الف درست است. ضمیر «آن» معمولاً برای اشیاء به کار می‌رود و گاهی در حالت جمع به جای اشخاص هم می‌آید، مانند دانش‌آموزان امروز به مدرسه نیامدند، آنها به گردش علمی رفتند.

◆ جمله‌های زیر را ویرایش کنید:

◆ مربی، دستیارش را صدا زد از آن خواست بچه‌ها را برای تمرین آماده کند.

.....

◆ این دوچرخه را دوست دارم؛ زیرا او دوچرخه دوران کودکی من است.

.....

◆ نخست، اصل حکایت و سپس شکل بازنویسی شده آن را بخوانید و با هم مقایسه کنید.

حکایت:

فردی با سپری به میدان جنگ رفته بود. از قلعه، سنگی بر سرش زدند و بشکستند. برنجید و گفت: «عجب بد مردمانی هستند، سپری به این بزرگی را نمی بیند که سنگ بر سر می زنند.»
(عبید زاکانی)

بازنویسی:

مرد جنگجو، با زره پولادین برتن، تیردانی پر از تیر بر پشت، شمشیر برنده‌ای بر کمر و سپری بزرگ در دست، راهی میدان شد.

مرد جنگجو آرام آرام به قلعه دشمن نزدیک شد. هنوز به دروازه قلعه نرسیده بود که یکی از نگهبانان قلعه، سنگی به طرف او پرتاب کرد. سنگ چرخید و چرخید و محکم به کله مرد جنگجو خورد. مرد جنگجو پا به فرار گذاشت و به میان سپاهیان خودی بازگشت.

هم‌زمانش وقتی غرولندهای مرد جنگجو را شنیدند، از او پرسیدند: «چه شده است؟ چرا از یک سنگ می نالی؟»

مرد جنگجو، در حالی که دستش را روی سرش می مالید، گفت: «از سنگ نمی نالم، از این مردمان بدجنس می نالم که سپر به این بزرگی را ندیدند، سنگ را به سر من زدند.»

◆◆ اکنون براساس نمونه پیشین، حکایت زیر را به نثر ساده امروزی بازنویسی کنید.

حکایت:

روزی در فصل بهاران با جمعی از دوستان، به هوای گشت و تماشای صحرا و دشت، بیرون رفتیم. چون در جایی خرم، جای گرفتیم و سفره انداختیم، سگی از دور دید و خود را نزدیک ما رسانید. یکی از دوستان، پاره سنگی برداشت و آن چنان که نان پیش سگ اندازند، پیش وی انداخت. سگ، سنگ را بوی کرد و بی توقف بازگشت. سگ را صدا کردند؛ اما التفات نکرد. یکی از آنان گفت: «می دانید که این سگ چه گفت؟» گفت: «این بدبختان از بخیلی و گرسنگی، سگ می خورند. از خوان و سفره ایشان چه توقع می توان داشت؟»

بهارستان، جامی

بازنویسی:

سپس گروه‌های پیش‌آموزان سرگرم گفتند
چند دقیقه بعد معلم حاصل کار گروه‌ها را به
روی تخت نوشت:

گروه یکم به‌شکست نظیف و شادان درس
گروه دوم به‌شکست نام‌گذاشتن کلاس
مدرسه

گروه سوم به‌شکست ورزش پران روز
ورزش مدرسه

گروه چهارم به‌شکست آموزان

معلم پس از این کار
نوشت: گفت: دوستان!

درس سوم:

طبقه‌بندی موضوع

که یک موضوع
همی آن را که
آموزان بر حسب
یک موضوع
«درس»
کار به نظیف
ملاحظه

معلم، کلمه «مدرسه» را روی تخته کلاس نوشت و گفت: «در درس گذشته آموختیم که یکی از بخش‌های اصلی نوشته، موضوع آن است. اکنون اگر موضوع نوشته ما، «مدرسه» باشد و ما بخواهیم درباره آن چیزی بنویسیم، بهتر است، نخست، خوب به آن موضوع، بیندیشیم و با مشورت یکدیگر، آن را به بخش‌ها و اجزای کوچک‌تر تقسیم یا طبقه‌بندی کنیم.» سپس گروه‌های دانش‌آموزان، سرگرم گفت و گو شدند. چند دقیقه بعد، معلم حاصل گفت‌وگوی گروه‌ها را به این صورت، روی تخته نوشت:

- گروه یکم: بهداشت، نظم و انضباط مدرسه.
- گروه دوم: ساختمان، کلاس‌ها، آزمایشگاه، کتابخانه و فروشگاه مدرسه.
- گروه سوم: زمین ورزش، ابزار ورزشی و مسابقات فرهنگی - ورزشی مدرسه.
- گروه چهارم: دانش‌آموزان، معلمان، مدیر و معاونان مدرسه.

معلم، پس از اینکه نظرات طبقه‌بندی شده گروه‌ها را نوشت، گفت: دوستان خوب من، اگر بخواهیم یکباره وزنه‌ای بزرگ را برداریم، به آسانی نمی‌توانیم این کار را انجام دهیم و شاید نیروی زیادی از دست بدهیم و کاری صورت نگیرد. در این گونه موقعیت‌ها، اولین گام این است که آن وزنه بزرگ را به پاره‌های کوچک‌تری قسمت کنیم تا بار ما سبک‌تر شود.

یکی از نقشه‌های نوشتن و طبقه‌بندی ذهنی، این است که یک موضوع کلی را به موضوع‌های خردتری تقسیم کنیم؛ یعنی آن را کوچک و محدود سازیم تا طبقه‌بندی و نوشتن، آسان‌تر صورت پذیرد؛ مثلاً اگر قرار باشد، درباره «مدرسه» که یک موضوع بسیار کلی است، متنی بنویسیم، نخست، موضوع «مدرسه» را به

ریز موضوع‌ها تقسیم و طبقه‌بندی می‌کنیم؛ این کار به نظم فکری ما یاری می‌رساند.
در نتیجه کار نوشتن برای ما ساده می‌شود.
♦ در نمودار زیر، ساختمان یک نوشته با موضوع کلی و موضوع‌های کوچک شده، دیده می‌شود:

موضوع کلی : مدرسه

بخش آغازین

.....
.....
.....
.....

بخش میانی

..... با موضوع محدودتر: ساختمان و معماری مدرسه

.....

.....

.....

.....

..... با موضوع محدودتر: امکانات و فضای مدرسه

.....

.....

.....

.....

..... با موضوع محدودتر: کیفیت آموزشی مدرسه

.....

.....

.....

بند اول

بند دوم

بند سوم

بخش پایانی

.....
.....

◆ اکنون نوشتهٔ زیر را بخوانید و به طبقه‌بندی اجزای آن، توجه کنید:

◆ مدرسهٔ سال

سال برای هر کس یک معنا دارد. سال برای من مثل یک روز درسی در مدرسه است. یک روز درسی که چهار زنگ و چهار معلم دارد. زنگ اول، خانم بهار با چادری گل‌گلی و پیراهنی سبز و روسری قرمز به کلاس می‌آید. خانم بهار حرف‌های تازه‌ای می‌زند. روی تختهٔ طبیعت، نقاشی می‌کشد. به هر شاگردی که وارد کلاس می‌شود، گل تعارف می‌کند. با گنجشکان آواز می‌خواند، با درختان کف می‌زند. با رودخانه همراهی می‌کند. کلاس خانم بهار، اصلاً کلاس خشکی نیست.

زنگ دوم، آقای تابستان، کلاس را با لحنی گرم شروع می‌کند. او مرد بسیار خون‌گرمی است. زبان شیرینی دارد و با همه گرم می‌گیرد. آقای تابستان، موقع درس‌دادن، شوخی‌های خوشمزه‌ای می‌کند و بچه‌ها را حساسی می‌خنداند. آقای تابستان خیلی هم مهربان است. بچه‌ها را در سایهٔ خود پناه می‌دهد و میوه‌هایش را به آنها می‌بخشد. خلاصه، طعم درس‌های آقای تابستان تا مدت‌ها زیر زبان ما می‌ماند.

زنگ سوم، زنگ شعر است. آقای پاییز که خودش شاعر است با کوله‌باری از شعر و خاطره به کلاس می‌آید. البته او نقاش هم هست. خودش برای شعرهایش نقاشی می‌کشد. تمام رنگ‌هایی که او در نقاشی‌هایش به کار می‌گیرد، شاعرانه هستند. رنگ سرخ، زرد، قهوه‌ای، نارنجی، طلایی و ... پاییز، معلمی خوب و دوست داشتنی است.

زنگ آخر، خانم زمستان به کلاس می‌آید و جای آقای پاییز را می‌گیرد. تابلوی زرد پاییز را پاک و با گچ سفید، همه جا را سفیدپوش می‌کند. اگر چه زنگ آخر است و بچه‌ها خسته‌اند و بعضی هم احساس خواب‌آلودگی دارند، اما خانم زمستان آن قدر قشنگ درس می‌دهد که بچه‌ها خستگی و خواب را از یاد می‌برند و با خانم زمستان، هم‌بازی می‌شوند. درس‌ها و مشق‌های خانم زمستان سرد و سنگین است؛ اما نوید بخش بهاری سرسبز است و بچه‌ها را در سختی‌ها پرورش می‌دهد.

زنگ آخر که می‌خورد، مدرسهٔ سال، در سکوتی نشاط‌انگیز به انتظار می‌نشیند. خانم بهار آرام آرام از راه می‌رسد، کلاس را تحویل می‌گیرد و همه چیز دوباره شروع می‌شود، این مدرسه، هیچ‌گاه تعطیلی ندارد.

◆ مؤلفان

موضوع

بخش آغازین

بخش میانی

بند ۱
با موضوع :
بهار

بند ۲
با موضوع :
تابستان

بند ۳
با موضوع :
پاییز

بند ۴
با موضوع :
زمستان

بخش پایانی

فعالیت‌های نگارشی

◆ نوشته‌ی زیر را بخوانید و موضوع کلی و ریزموضوع‌های آن را با رسم نمودار نشان دهید.

در دنیا عجایب و شگفتی‌های زیادی وجود دارد. یکی از شگفتی‌های جهان خلقت، جانوران هستند. جانوران، گونه‌های مختلفی دارند. پرندگان، جانورانی هستند که پرواز می‌کنند. پروبال برای پرندگان، مهم‌ترین عضو است. پرها اگرچه ظریف‌اند، قوی نیز هستند. پروبال پرندگان که در زمان پرواز، گسترده می‌شوند، در زمان سرما، لحافی گرم و پوشنده و در وقت خطر سپری برای مخفی شدن پرنده است. برخی از پرندگان، مثل تیر پرواز می‌کنند. بعضی دیگر به راحتی تغییر جهت می‌دهند و عده‌ای نیز در آب شیرجه می‌زنند. شتر مرغ، بزرگ‌ترین پرنده است و نمی‌تواند پرواز کند و مرغ مگس‌خوار به اندازه‌ی سر انگشت است و کوچک‌ترین پرنده‌ی جهان است.

خزندگان هم موجودات عجیبی هستند. آنها به روی زمین می‌خزند. بدنشان فلس دارد و معمولاً تخم می‌گذارند. بزرگ‌ترین خزنده، «تمساح»، به طول هفت متر و کوچک‌ترین آنها، مارمولک خانگی است که تنها ۱۸ میلی‌متر طول دارد. آبیان، به جای زندگی در خشکی، در آب زندگی می‌کنند. آنها به جای شش، آبشش دارند؛ به همین خاطر می‌توانند در زیر آب نفس بکشند. ماهی‌ها یکی از انواع این آبیان هستند.

دوزیستان، جانورانی هستند که قادرند هم در آب و هم در خشکی زندگی کنند. آنها در نوزادی ابتدا، آبشش دارند؛ اما به تدریج با رشد کردن، صاحب یک جفت شش می‌شوند و در خشکی، نفس می‌کشند.

این گونه‌گونی و شگفتی خلقت جانوران، یکی از نشانه‌های قدرت خداوند است و برای ما درس‌ها و حکمت‌های زیادی دارد.

◆◆ با استفاده از روش طبقه‌بندی کردن موضوع، متنی با یکی از موضوع‌های زیر بنویسید.

◆ کلاغ

◆ عینک

◆ خانه

موضوع:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

◆◆◆ نوشته‌هایی را که در کلاس خوانده شد؛ بر پایهٔ سنجه‌های زیر، بررسی و نقد کنید.

سنجه‌های ارزیابی :

- ◆ پیش‌نویسی؛
- ◆ طبقه‌بندی کردن موضوع نوشته؛
- ◆ رعایت طبقه‌بندی ذهن و نوشته (آغاز، میانه و پایان)؛
- ◆ پیراسته‌نویسی (رعایت نشانه‌های نگارشی، نداشتن غلط املائی، توجه به درست‌نویسی و حاشیه‌گذاری)؛
- ◆ شیوهٔ خواندن.

نتیجهٔ بررسی و داوری :

.....

.....

.....

.....

.....

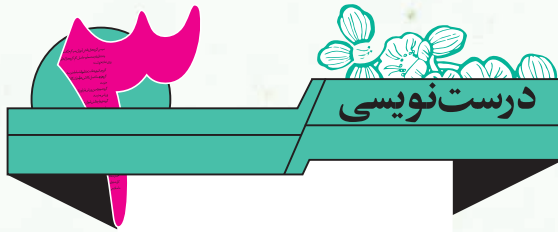
.....

.....

.....

.....

.....

♦ الف) من و حسن به کتابخانه عمومی شهر رفتیم و یک ساعت در آنجا مطالعه کردیم. روز بعد، من با معلم و دانش آموزان به کتابخانه عمومی رفتیم.
♦ ب) من و حسن به کتابخانه عمومی شهر رفتیم و یک ساعت در آنجا مطالعه کردم. روز بعد، من با معلم و دانش آموزان به کتابخانه عمومی رفتیم.
جمله الف درست است.

- برای «نهاد مفرد»، فعل به صورت «مفرد» می آید: من به مدرسه رفتیم.
- برای «نهاد جمع» فعل به صورت «جمع» می آید (ما به مدرسه رفتیم)
- برای «نهاد مفردی که همراه شخص دیگری» باشد و بین آنها «و» بیاید، فعل به صورت «جمع» می آید: من و حسن به مدرسه رفتیم.
- برای «نهاد مفردی که همراه شخص دیگری باشد» و بین آنها «با» بیاید، فعل با کلمه قبل از «با» هماهنگ است: من با حسن به مدرسه رفتیم. ما با حسن به مدرسه رفتیم. من با دانش آموزان به مدرسه رفتیم. دانش آموزان با من به مدرسه آمدند.

♦ جمله های زیر را ویرایش کنید:

♦ پروانه در میان گل ها چرخیدند؟

.....

♦ ملکه با زنبورهای عسل به سمت باغ گل ها پرواز کردند.

.....

♦ دانش آموز و معلم، در کلاس مهارت های نوشتاری می نوشت.

.....

◆ نوشته زیر را بخوانید و اصل ضرب المثل را با شکل گسترش یافته آن مقایسه کنید.

ضرب المثل: «یک دست، صدا ندارد»

بازآفرینی مَثَل

صاحب خانه، هم‌زمانش را برد توی یک اتاق و گفت: «شماها اینجا راحت ترید.»

یک نفر از آنها آواز می‌خواند و بقیه دست می‌زدند. صاحب خانه، هر چند وقت یکبار، به جمع آنها سر می‌زد و برایشان چای و شیرینی می‌آورد. مردی گوشه اتاق، کنار حاج داوود نشسته بود و به در و دیوار نگاه می‌کرد. صاحب خانه، توی اتاق سرکشید و چشمش به مرد ساکت افتاد و به او گفت: «اخوی، اگه با ما قهری، چرا اومدی عروسی پسر من؟» همه برگشتند و به مرد ساکت نگاه کردند. حاج داوود گفت: «از هم‌زمان قدیمه.»

صاحب خانه، گفت: «خیلی خوش اومدن؛ اما اینجا که دیگه جبهه نیست، اینجا عروسی پسر من؛ اگه دست زنید و شاد نباشید ناراحت می‌شم.» مرد ساکت از جایش بلند شد و گفت: «خیلی دلم می‌خواست دست بزدم؛ ولی حیف که: یه دست صدا نداره!» همه به آستین چپ مرد که آویزان بود، نگاه کردند.

◆ مهمان‌هایی با کفش‌های لنگه‌به‌لنگه

◆◆ اکنون، ضرب المثل زیر را گسترش دهید.

ضرب المثل: «هر که بامش بیش، برفش بیشتر»

باز آفرینی مَثَل

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

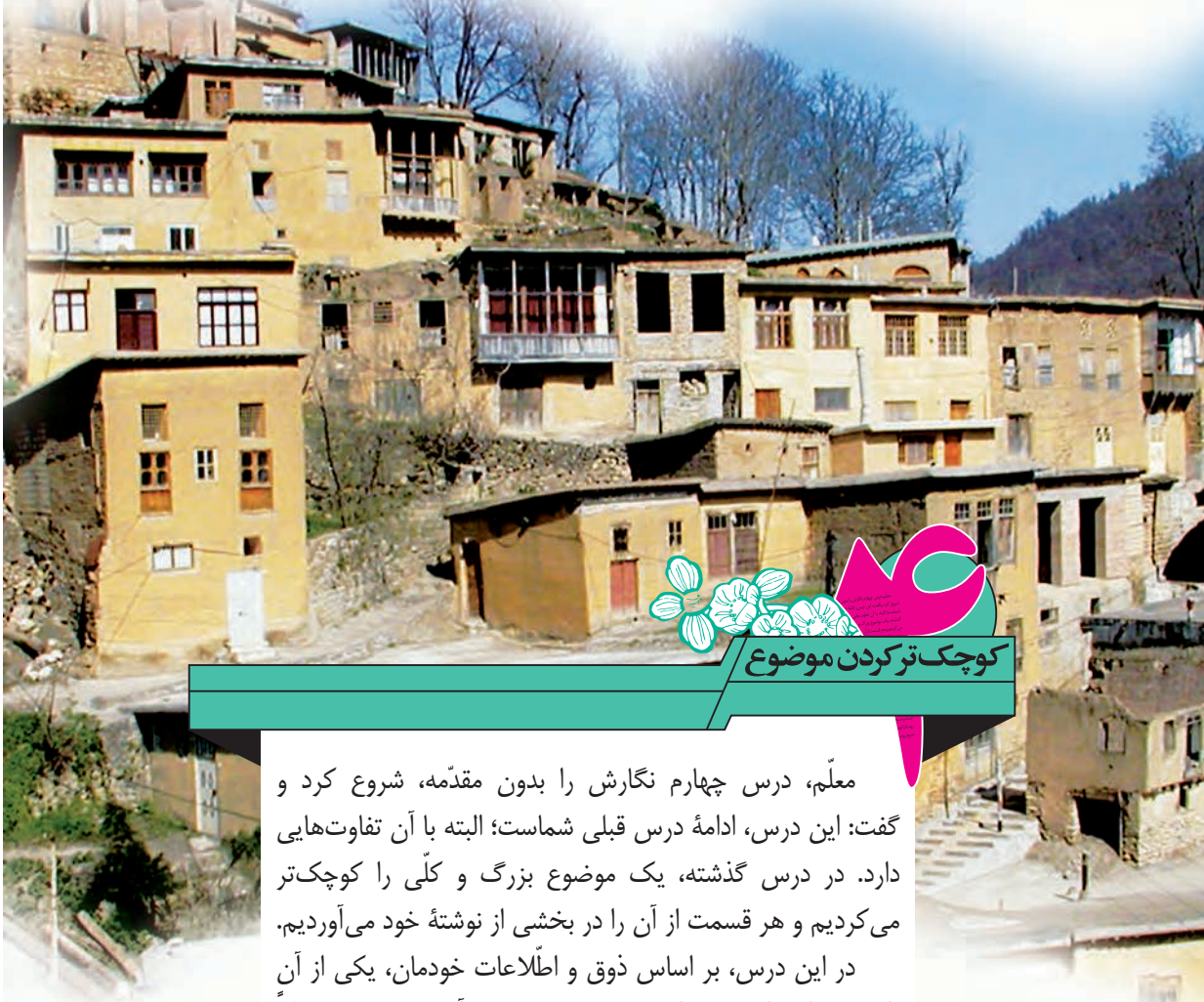
درس چهارم:

کوچک تر کردن موضوع

معلم، درس چهارم نگارش را بدون شروع کرد و گفته این درس، نامه به شمس‌الدین است تا آن تفاوت‌هایی گذشته یک موضوع بزرگ و می‌گردیم و هر قسمت از آن خود می‌آوردیم.

خرید کنیم به ریز آب و هوای مشاغل روستا روستا و - حالا است و صبح روستا را دیدیم صبح روستا

کوچک‌تر کردن موضوع

معلم، درس چهارم نگارش را بدون مقدمه، شروع کرد و گفت: این درس، ادامهٔ درس قبلی شماست؛ البته با آن تفاوت‌هایی دارد. در درس گذشته، یک موضوع بزرگ و کلی را کوچک‌تر می‌کردیم و هر قسمت از آن را در بخشی از نوشتهٔ خود می‌آوردیم. در این درس، بر اساس ذوق و اطلاعات خودمان، یکی از آن تکه‌های کوچک‌شده را برمی‌گزینیم و دربارهٔ آن می‌نویسیم. مثلاً «روستا» یک موضوع کلی است و اگر آن را به اجزایی کوچک‌تر، خرد کنیم، به ریز موضوع‌های زیر، تقسیم می‌شود:

آب و هوای روستا، آداب و رسوم مردم روستا، مشاغل روستایی، نوع پوشش روستائینان، صبح روستا و...

حالا خود من که کودکی‌ام در روستا گذشته است و صبح روستا و قوقولی فوقوی خروس‌های روستا را دوست دارم، از میان موضوع‌های خردشده، «صبح روستا» را انتخاب کرده‌ام و دربارهٔ آن، چنین نوشته‌ام:

روستا، چه نام قشنگی! این نام دل‌نشین، خاطره‌ها و خیال‌هایی را برمی‌انگیزد که یاد آنها همچون چشمه، پیوسته جاری و زلال است. روستا چیزهای زیادی دارد که می‌توان درباره‌ی هر یک از آنها بسیار گفت و نوشت. چشمه‌ها، کوه‌ها، دشت‌ها، دره‌ها، کشتزارها، مرغ‌ها و خروس‌ها، بره‌ها و گوسفندها، اسب‌ها، گاوها، گربه‌ها، سگ‌ها و خلاصه، آسمان زیبا و مزرعه‌های رنگارنگش و هزارویک چیز از صفا و سادگی و صمیمیت مردمانش.

اما من در اینجا از قوقولی‌های خروس سحری می‌گویم؛ پرنده‌ای آسمانی که آمدن روشنایی را زودتر از همه، درک می‌کند و مؤدّه رسیدن خورشید را به همگان می‌دهد. بانگ خروس در سحرگاهان روستا، تنها صدای بیدارباشی است که مردم روستا را به بیداری و نماز فرامی‌خواند. در روستا همه چیز، نشان از کوشش و تلاش دارد. قوقولی‌قوقوی بامدادی خروس، هم زنگ اذان است و هم آغاز یک روز کار و تلاش خستگی‌ناپذیر. آبادانی ایران، به همین کوشندگی کارگران و کشاورزان و خرّمی دشت و طبیعتِ روستاها وابسته است.

خروس، پیک سحری است. روستانشینان سحرخیزانی هستند که پیش از خورشید، طلوع می‌کنند و با تلاش خود، به زندگی، گرمی و گواری می‌بخشند.

حالا از شما می‌خواهم با من، قدم به قدم پیش بیاید.

- یک موضوع کلی را انتخاب کنید.
- آن را در ذهنتان به موضوع‌های کوچک‌تری تقسیم کنید.
- اکنون ببینید به کدام موضوع، علاقه بیشتری دارید و اطلاعاتتان دربارهٔ کدام موضوع بیشتر است.
- با توجه به علاقه و دانش خود یکی از موضوع‌های کوچک را برگزینید.
- یک بار دیگر طبقه‌بندی نوشته (موضوع، آغاز، میانه و پایان) را در نظر بگیرید.

● پس از این مراحل، قلم را بردارید و نوشتن را آغاز کنید. بعد از سخنان معلم، بیست دانش‌آموز نویسنده، با سکوتی متفکرانه، در خانهٔ خیال خود، به موضوع، اطلاعات لازم دربارهٔ موضوع و طبقه‌بندی آن می‌اندیشیدند. معلم که احساس خوبی نسبت به پیشرفت دانش‌آموزان داشت، با صدای ملایمی گفت: «هر وقت نقشهٔ ذهنی‌تان کامل شد، می‌توانید نوشتن را آغاز کنید. شک ندارم که مزهٔ خوش نوشتن و خاطرهٔ شیرین آن، در یادتان خواهد ماند.»

سپس، نوشتن آغاز شد و قلم دانش‌آموزان، روی کاغذ به حرکت درآمد و معلم نگارش هم، همراه دانش‌آموزان نوشتن را آغاز کرد.

◆ نوشته‌ی زیر را بخوانید و پس از بررسی دقیق، موضوع نوشته و موضوع‌های کوچک‌تر هر بند را مشخص کنید.

موضوع:

نوروز؛ یعنی روز نو، روزگار نو. شاید به همین خاطر است که با آمدن نوروز، همه چیز نو می‌شود.

در خندان از نو، شکوفه و برگ می‌کنند و از نو میوه می‌دهند. چشمه‌های زیادی از کوه، سرازیر می‌شوند که همه زلال و تازه هستند. حیوانات زیادی که در تمام زمستان در خواب بوده‌اند، بیدار می‌شوند و زندگی دوباره و نو پیدا می‌کنند. در نوروز، همه سعی می‌کنند، نو و تازه‌تر به نظر بیایند. خانه نو، لباس نو، پول نو، برگ و شکوفه نو، زندگی نو و ...

مامان، با ذوق و سلیقه‌اش، فضای خانه را دگرگون می‌کند و همه چیز را برق می‌اندازد.

بابا هم دست به نوآوری می‌زند، چیزهای نو می‌خرد، خاک باغچه را عوض می‌کند و یکی دو تا نهال یا گل رُز هم می‌کارد.

بچه‌ها لباس‌های نو می‌پوشند؛ از بزرگ‌ترها عیدی و کتاب‌های نو می‌گیرند و در مسافرت عید، جاهای نو و تازه را می‌بینند.

راستی کسی را می‌شناسید که با آمدن نوروز و نو شدن طبیعت، نگاهش را نو کند؟ یعنی به چیزهای اطرافش جور دیگری نگاه کند. سهراب سپهری در یکی از شعرهایش می‌گوید: «چشم‌ها را باید شست / جور دیگر باید دید!» شستن چشم‌ها چیزی است شبیه خانه‌تکانی عید، یا عوض کردن لباس‌های کهنه و فرسوده.

◆◆◆ یکی از نوشته‌های گروه دیگر را انتخاب کنید و آن را براساس سنجه‌های زیر، بررسی و نقد کنید. نتیجه کار خود را در جای مشخص شده بنویسید و سپس در کلاس بخوانید.

سنجه‌های ارزیابی :

- ◆ پیش‌نویسی؛
- ◆ کوچک کردن موضوع نوشته؛
- ◆ رعایت طبقه‌بندی ذهن و نوشته (آغاز، میانه و پایان)؛
- ◆ پیراسته‌نویسی (رعایت نشانه‌های نگارشی، نداشتن غلط املائی، توجه به درست‌نویسی و حاشیه‌گذاری)؛
- ◆ شیوه خواندن.

نتیجه بررسی و داوری:

.....

.....

.....

.....

.....

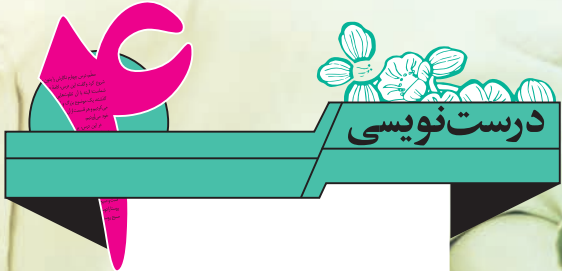
.....

.....

.....

.....

.....

◆ آن قدر مطلب را برایش تکرار کردم که به قول معروف «زبانم مو در آورد.»

◆ آن قدر مطلب را برایش تکرار کردم که به قول معروف «خسته شدم.»

جملهٔ ردیف اوّل درست است؛ زیرا بعد از عبارت «**به قول معروف**» یک سخن معروف و شناخته شده‌ای قرار گرفته است؛ اما در جملهٔ ردیف دوم، سخن معروفی ذکر نشده است. بنابراین، هرگاه در نوشته‌ای عبارت «**به قول معروف**» را به کار ببریم، باید پس از آن حتماً سخن معروف، بیتی مشهور، مثلی رایج و... ذکر کنیم مانند:

◆ برای آمدن تو آن قدر صبر کردم که به قول معروف زیر پایم علف سبز شد.

◆ جمله‌های زیر را ویرایش کنید:

◆ وقتی دو مبصر در یک کلاس باشند به قول معروف نظم کلاس به هم می‌خورد.

.....

◆ از بس که آن مجلس طولانی شد به قول معروف همه به خواب رفتند.

.....

◆ به دو تصویر زیر با دقت نگاه کنید؛ درباره تفاوت آنها بیندیشید و هر یک را در نوشته‌ای جداگانه توصیف کنید. معیار سنجش نوشته‌های شما تشخیص دوستانان است. یعنی زمانی که نوشته‌هایتان را در کلاس می‌خوانید، آنها باید تشخیص دهند هر نوشته مربوط به کدام تصویر است.

Blank writing area with ten horizontal dotted lines. The area is framed by a light blue border with a tab at the top. The left and right sides are decorated with a vertical line of small blue diamonds. The background features a colorful illustration of a person riding a red tractor in a field.

Blank writing area with ten horizontal dotted lines. The area is framed by a light blue border with a tab at the top. The left and right sides are decorated with a vertical line of small blue diamonds. The background shows a colorful illustration of a house with a red roof and a striped awning.

بند‌های بخش میانی (بدنه)

درس پنجم:

در این بخش از کتاب، شما با مفاهیم جدیدی آشنا خواهید شد که به شما کمک می‌کند تا بتوانید مسائل را حل کنید. در این بخش، شما با مفاهیم جدیدی آشنا خواهید شد که به شما کمک می‌کند تا بتوانید مسائل را حل کنید.

در این بخش از کتاب، شما با مفاهیم جدیدی آشنا خواهید شد که به شما کمک می‌کند تا بتوانید مسائل را حل کنید. در این بخش، شما با مفاهیم جدیدی آشنا خواهید شد که به شما کمک می‌کند تا بتوانید مسائل را حل کنید.

معلم نگارش وارد کلاس شد و روی صندلی خود مقابل بچه‌ها نشست و کتابی از کیفش درآورد. جلد کتاب، آبی بود و روی جلدش با خط درشت نوشته شده بود: «ماتیلدا»

معلم، کتاب را باز کرد و گفت: «بچه‌های عزیز، به دو صفحه اول این رمان گوش دهید تا بعد بگویم بین این متن با درس جدید چه ارتباطی وجود دارد؟» و اما داستان:

پدر و مادرها حتی اگر فرزندشان بدترین موجود عالم باشد، باز گمان می‌کنند؛ تحفه‌ای بی‌همتاست. بعضی از آنها از این هم فراتر می‌روند و فکر می‌کنند، رگه‌هایی از نبوغ در فرزندشان هست. آنها معمولاً از هوش سرشار بچه‌هایشان برای ما سخن می‌گویند.

معلمان مدرسه، در چنین مواقعی خیلی رنج می‌کشند. آنها با اینکه می‌دانند این تعریف و تمجیدها هیچ نسبتی با هوش این دانش‌آموز ندارد، مجبورند همین‌طور گوش بدهند و با تکان دادن سرشان، تأیید کنند. در ظاهر بخندند و در باطن غصه بخورند.

اگر من معلم بودم، برای این والدین چیزهایی می‌نوشتم و به آنها نشان می‌دادم که اوضاع آن قدرها هم گل و بلبل نیست! مثلاً می‌نوشتم: «پسر شما ماکسیمیلیان، جداً افتضاح است. خدا کند کسب و کار خانوادگی داشته باشید که بتوانید بعد از ترک تحصیل، آنجا بچپانیدش! وگرنه محال است جای دیگری کاری گیرش بیاید!»

گاهی به پدر و مادرهایی برمی‌خوریم که نقطه مقابل گروه قبلی هستند. هیچ عشق و علاقه‌ای به فرزندشان نشان نمی‌دهند... ماتیلدا

که دختری باهوش بود، پدر و مادرش از این دسته بودند و چنان سرگرم زندگی خود بودند که متوجه زیرکی دخترشان نشده بودند... او دلش برای خواندن کتاب پرمی زد... (ماتیلدا، با تلخیص و اندکی تغییر)

معلم به این جای داستان که رسید، کتاب را بست و بلند شد و گفت: اکنون این بخش از رمان را در اختیار گروه‌ها می‌گذارم تا درباره آن، گفت‌وگو کنند. معلم، برگ‌های چاپ‌شده را بین گروه‌ها تقسیم کرد؛ سپس گفت: اول بگویید؛ این متن چند بند دارد.

تقریباً همه کلاس، جواب دادند: چهار بند.

معلم گفت: حالا به هر بند، به طور جداگانه نگاه کنید و به این پرسش‌ها فکر کنید:

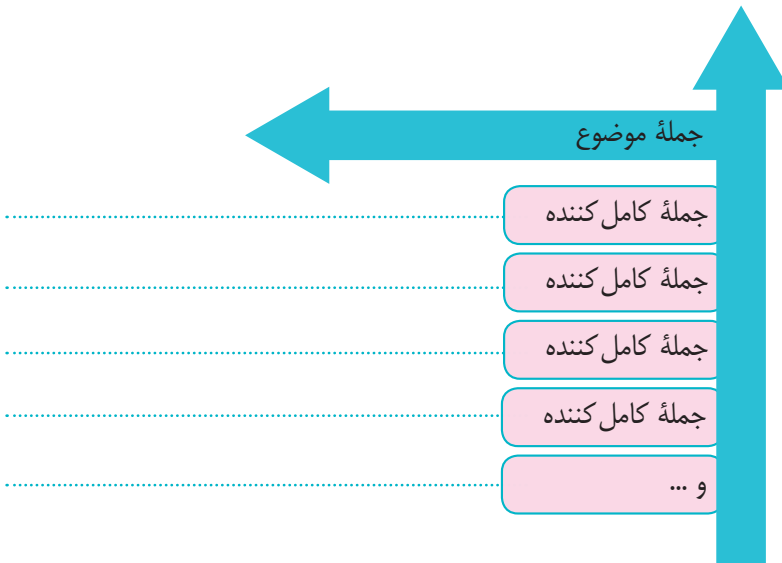
- آیا در هر بند، موضوع خاصی مطرح شده است؟
- جمله آغازین هر بند، چه فرقی با جمله‌های بعدی دارد؟
- بین موضوع هر بند با موضوع بندهای دیگر، چه ارتباطی هست؟

دانش‌آموزان، مشغول بررسی و گفت‌وگو شدند. معلم به هر گروه سر می‌زد و سعی می‌کرد، آنها را در ارتباط با موضوع بحث، راهنمایی کند. بعد از به پایان آمدن فرصت، معلم به دانش‌آموزان گفت: حالا به چند نکته، توجه کنید: برای آنکه بخش‌های مختلف نوشته شما ارتباط محکمی با هم داشته باشند؛ باید اجزا و ساختار بند را بیشتر بشناسید.

◆ هر بند، دو قسمت دارد: جمله موضوع، جمله‌های کامل کننده.

هر بند، خودش یک موضوع دارد که در عین استقلال، با موضوع بندهای دیگر هم ارتباط دارد. برای نوشتن یک بند، فکر یا موضوع آن بند را در جمله‌ای بیان می‌کنیم. به این جمله، «جمله موضوع» می‌گویند. جمله موضوع، معمولاً در آغاز بند نوشته می‌شود. بعد از جمله موضوع که جمله اصلی بند است، چند جمله دیگر می‌آید؛ این جمله‌ها همان «جمله‌های کامل کننده» هستند. این جمله‌ها برای تأیید، توضیح و یا برای روشن تر کردن مقصود جمله موضوع نوشته می‌شوند و کامل کننده معنای آن هستند.

نمودار زیر ساختار بند را نشان می‌دهد:

حالا یک بار دیگر به متن قبلی، نگاه کنید. هر گروه به ترتیب، یک بند آن را بررسی کند و نتیجه را در کلاس بیان نماید.
بعد از چند دقیقه، معلم، پشت میز نشست و از گروه‌ها خواست تا نتیجهٔ کارشان را گزارش دهند. نتیجهٔ کار گروه‌ها به این صورت بود:

- **گروه اول:** موضوع بند اول علاقهٔ بیش از حد بعضی از پدرها و مادرها، به فرزندانشان است. این جمله، «پدر و مادرها حتی اگر فرزندشان بدترین موجود عالم باشد، باز گمان می‌کنند؛ تحفه‌ای بی‌همتاست.» **جملهٔ موضوع** و جمله‌های بعدی، **جمله‌های کامل کننده یا تکمیلی** هستند.
- **گروه دوم:** بند دوم اندازهٔ بند اول است و از بندهای دیگر کوتاه‌تر است. موضوع بند دربارهٔ رنجی است که معلم‌ها از علاقهٔ زیاد پدران و مادران نسبت به فرزندشان، تحمل می‌کنند. جملهٔ «معلم‌ان مدرسه در چنین مواقعی، خیلی رنج می‌کشند؛» جملهٔ موضوع است و جمله‌های دیگر هم تکمیل‌کنندهٔ جملهٔ اول هستند.

● **گروه سوم:** بندسوم، بلندترین بند این متن است. موضوع این بند، واکنش نشان دادن به تعریف و تمجیدهای اغراق آمیز پدرها و مادرها از فرزندانشان است. جمله موضوع، «اگر من معلم بودم، برای این والدین چیزهایی می‌نوشتیم و به آنها نشان می‌دادم که اوضاع آن قدرها هم گل و بلبل نیست!» است. جمله‌های بعدی هم تکمیل‌کننده همین پیام هستند.

● **گروه چهارم:** موضوع بندچهارم، برعکس موضوع بند اول است؛ یعنی بی‌علاقگی بیش از اندازه پدر و مادرها به فرزندانشان. جمله موضوع که مثل بندهای دیگر در ابتدا آمده این است: «گاهی به پدر و مادرهایی بر می‌خوریم که نقطه مقابل گروه قبلی هستند.» جمله‌های بعدی هم مثال‌هایی است که برای تکمیل و تأیید جمله موضوع نوشته شده‌اند. سرانجام، معلم، همه گروه‌ها را تشویق کرد و گفت: خوشحالم که درس را به خوبی یاد گرفته‌اید. در این درس آموختیم که هر نویسنده تلاش می‌کند، معمولاً، نخست حرف اصلی خود را در اولین جمله نوشته، بیاورد و در ادامه، همان معنا و مقصود را کمی بیشتر گسترش بدهد و کامل‌تر بیان کند.

فعالیت‌های نگارشی

◆ پس از خواندن بند زیر، جملهٔ موضوع و جمله‌های کامل‌کننده را مشخص کنید.

سخن گفتن در برابر جمع، برای خیلی‌ها با هیجان و هراس، همراه است. ریشهٔ این هیجان و هراس در دوران کودکی این افراد، نهفته است. این هیجان و هراس، با آنها به دنیا نیامده است. این گونه، یاد گرفته اند یا از دیگران به آنها منتقل شده است. روان شناسان می‌گویند: «بیشتر مشکلات در بزرگسالی، به دوران کودکی برمی‌گردد.» اگر این سخن روان شناسان درست باشد، پس هیجان و هراس، از سخن گفتن در برابر جمع هم، به تربیت و آموزش دوران کودکی ما برمی‌گردد.

جملهٔ موضوع:

.....
.....
.....

جمله‌های کامل‌کننده:

.....
.....
.....
.....
.....
.....

◆◆ درباره یکی از موضوع‌های زیر، یک بند (با رعایت ساختمان بند) بنویسید:

◆ کفش ◆ ناخن ◆ درد دندان

موضوع:

The page features a large, decorative border with floral and leaf motifs in a teal color. At the top center, there is a light blue rounded rectangle containing the word 'موضوع:' (Topic:). Below this, a large rectangular area is defined by the border and contains 15 horizontal dotted lines for writing. At the bottom center, there is a cluster of stylized flowers and leaves.

◆◆◆ هریک از بندهایی را که دوستانان در تمرین قبل نوشتند و در کلاس خواندند، با سنجه‌های زیر، ارزیابی کنید و نتیجه را بنویسید.

سنجه‌های ارزیابی:

- ◆ پیش‌نویسی؛
- ◆ رعایت ساختار بند (داشتن جمله‌ موضوع، داشتن چند جمله‌ کامل کننده)؛
- ◆ ارتباط و نظم بین جمله‌ موضوع و جمله‌های تکمیل کننده؛
- ◆ پیراسته‌نویسی (رعایت نشانه‌های نگارشی، نداشتن غلط املائی، توجه به درست‌نویسی و حاشیه‌گذاری)؛
- ◆ شیوه‌ خواندن.

نتیجه بررسی و داوری:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

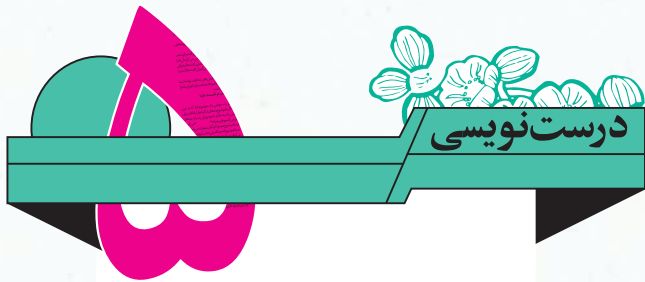
.....

.....

.....

♦ الف) کتابخانه‌ام را مرتب کردم. کتاب‌هایی را که نمی‌خواستم جمع کردم، توی جعبه گذاشتم و به کتابخانه محل هدیه کردم.

♦ ب) کتابخانه‌ام را مرتب کردم و کتاب‌هایی را که نمی‌خواستم جمع کردم و توی جعبه گذاشتم و به کتابخانه محل هدیه دادم.

جمله الف درست است. در جمله ب از «واو» ربط (حرف پیوند میان جمله‌ها) استفاده بی‌جا و بی‌رویه شده است.

♦ جمله‌های زیر را ویرایش کنید:

♦ مادرم خانه را تمیز کرد و فرش‌ها را انداخت و وسایل را چید.

.....

♦ بازیکن در نوک حمله پایه‌پای توپ دوید و بازیکن‌های تیم حریف را جا گذاشت زد و به دروازه نزدیک شد و گل زد.

.....

.....

حکایت نگاری

◆ حکایت زیر را به نثر ساده امروزی، بازنویسی کنید.

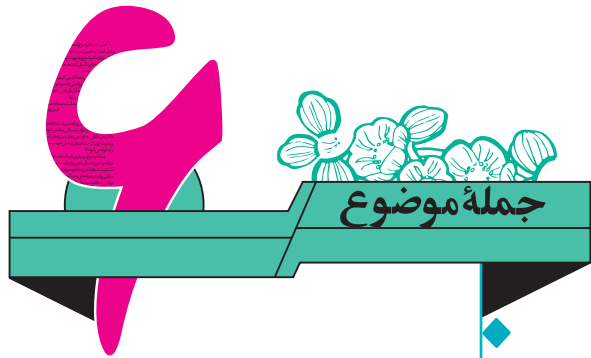
حکایت:

شخصی خانه به کرایه گرفته بود.
چوب‌های سقف بسیار صدا می‌داد.
به خداوند خانه از بهر مرمت آن سخن
بگشاد. پاسخ داد: چوب‌های سقف، ذکر
خدا می‌کنند. گفت: «نیک است؛ انا
می‌ترسم این ذکر، به سجود بیخاند.»

(عبید زاکانی)

بازنویسی:

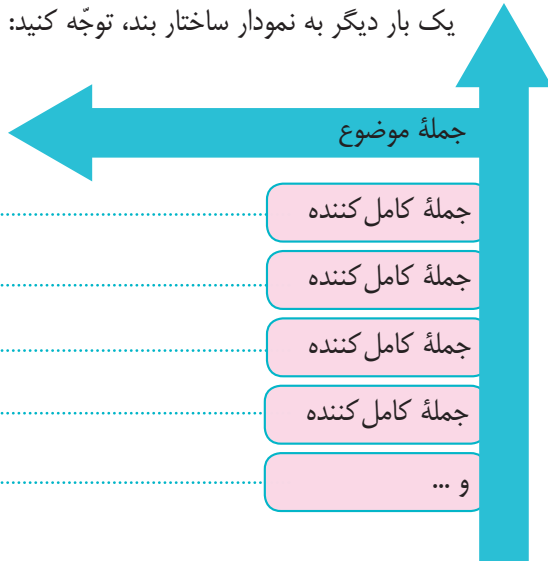

معلم پیش از پرداختن به درس، برای یادآوری آموخته‌ها به دانش آموزان گفت: شما تاکنون، نقشه نوشتن، طبقه‌بندی ذهن و کوچک‌تر کردن موضوع را یاد گرفته‌اید و با ساختار بند؛ یعنی جمله موضوع و جمله‌های تکمیل کننده، آشنا شده‌اید.

در این درس، باز هم می‌خواهیم درباره ساختار بند، گفت‌وگو کنیم. در درس قبل، گفتیم یک بند سالم و کامل، بندی است که یک جمله موضوع و چند جمله تکمیل کننده دارد.

یک بار دیگر به نمودار ساختار بند، توجه کنید:

اهمیت جمله موضوع، از جمله‌های تکمیل‌کننده، بیشتر است؛ به همین سبب، در این درس، تلاش می‌کنیم تا جمله موضوع را بهتر و بیشتر بشناسیم. جمله موضوع و جمله‌های تکمیل‌کننده، ساختمان بندهای بدنه را تشکیل می‌دهند.

اکنون از بندهای بدنه، آغاز می‌کنیم. هر یک از بندهای بدنه، یک موضوع اصلی دارد. موضوع اصلی هر بند، معمولاً در اولین جمله آن، آورده می‌شود. به این جمله، جمله موضوع گفته می‌شود.

در نوشته زیر که یک بند است، جمله نخست آن «بهار، فصل رویدن و تازه شدن است» جمله موضوع است.

«بهار، فصل رویدن و تازه شدن است. در فصل بهار همه موجودات از خواب زمستانی بیدار می‌شوند. خاک، هم تکانی به خود می‌دهد و سبزه‌ها را می‌رویاند و شاخ و برگ خشکیده درختان هم، سرسبز و پر شکوفه می‌شوند.»

جمله موضوع مهم‌ترین جمله بند است. از این رو، جمله موضوع راهنمای خوبی برای نویسنده و خواننده است. نویسنده با نوشتن جمله موضوع، درمی‌یابد که چه مطالبی را باید در جمله‌های بعد بگنجانند. خواننده نیز با خواندن جمله موضوع به آسانی می‌فهمد که موضوع بند چیست. در مثال بالا وقتی نویسنده، بند را با این جمله «بهار، فصل رویدن و تازه شدن است» آغاز کند؛ می‌داند که جمله‌های بعدی باید بیان‌کننده موضوع بهار و رویش باشد. خواننده نیز با خواندن جمله موضوع، در ابتدای بند، متوجه مطالب این بند می‌شود.

چه رابطه‌ای بین جمله موضوع با بقیه جمله‌های بند وجود دارد؟

همان‌طور که در نمونه بالا دیدیم در یک بند به جز جمله موضوع، جمله‌های دیگری نیز وجود دارد که موضوع جمله نخست را تأیید و تقویت می‌کنند. بند یا نوشته‌ای که تمام جمله‌های آن در توضیح و شرح بیشتر فکر و موضوع جمله نخست (جمله موضوع) باشد؛ بند یا نوشته منظم و منسجم است.

اکنون به دو بند زیر، توجه کنید:

♦ **الف:** «خواندن داستان، باعث رشد ذهنی کودکان می‌شود. دنیای داستان با تخیل آمیخته است و دنیای ذهنی کودکان نیز دنیایی سرشار از زیبایی‌های تخیل است. کودکان در عالم خیال، خود را به جای شخصیت‌های داستان می‌گذارند و نقش آنها را بازی می‌کنند. این همراهی با رویدادهای داستانی بر تجربه‌های آنها می‌افزاید و سبب رشد فکری آنها می‌شود.»

♦ **ب:** «خواندن داستان، باعث رشد ذهنی کودکان می‌شود. نقاشی، تمرین درست نگاه کردن است. کاریکاتور، تمرین جور دیگر دیدن است. خوشنویسی، تمرین تسلط بر انگشتان و زیبا نوشتن کلام است. والدین معمولاً در تعطیلات تابستان به غنی کردن اوقات فراغت فرزندانشان فکر می‌کنند.»

همان‌طور که می‌بینید؛ در نوشته بند الف، همه مطالب برای تکمیل و گسترش موضوع جمله اول (تأثیر داستان در رشد ذهنی کودکان) آورده شده است و بین جمله‌ها ارتباط معنایی کاملی وجود دارد. بنابراین، بند اول، یک نوشته منسجم است؛ اما در نوشته دوم (بند ب)، جمله‌های متن با یکدیگر و با جمله نخست، ارتباط ندارند و هر کدام، موضوعی جداگانه را بیان می‌کنند. این گونه نوشته‌ها به نوعی هذیان شبیه‌اند که با پراکنده‌گویی، موضوع را از یاد می‌برد و خواننده را سردرگم می‌کند.

فعالیت‌های نگارشی

◆ بندهای زیر را بخوانید، موضوع بند و جمله موضوع را مشخص کنید.

الف) بازی برای کودکان، لذت بخش تر از خوردن آب و غذا است. کودکان، وقتی در شورو شادی بازی غرق می‌شوند، غذا خوردن را فراموش می‌کنند. بیشتر مادران برای خوراندن غذا به کودکان خود، به زحمت می‌افتند؛ اما هرگز پیش نمی‌آید، مادری برای تشویق کودک به بازی، به زحمت بیفتد. کودکان هنگام غذا خوردن، به سراغ بازی می‌روند؛ ولی هنگام بازی، معمولاً دنبال غذا نمی‌روند.

موضوع بند: .....

جمله موضوع: .....

ب) «کتاب‌ها، مثل آدم‌ها هستند. بعضی از کتاب‌ها ساده لباس می‌پوشند و بعضی، لباس‌های عجیب و غریب و رنگارنگ دارند. بعضی از کتاب‌ها برای ما قصه می‌گویند تا بخوابیم و بعضی قصه می‌گویند تا بیدار شویم. بعضی از کتاب‌ها شاگرد اول می‌شوند و جایزه می‌گیرند؛ بعضی مردود می‌شوند و بعضی تجدید؛ بعضی از کتاب‌ها تقلب می‌کنند... بعضی از کتاب‌ها پرحرف‌اند ولی حرفی برای گفتن ندارند و بعضی ساکت و آرام‌اند ولی یک عالم، حرف‌گفتنی در دل دارند...»

موضوع بند: .....

جمله موضوع: .....

◆◆ برای هر یک از موضوع‌های زیر، یک بند بنویسید.

الف. تیم والیبال کلاس ما

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ب. صدای زنگ آخر

.....

.....

.....

.....

.....

.....

◆◆◆ نوشته‌های دوستانان را که در کلاس خوانده می‌شود؛ بر اساس معیارهای زیر، بررسی و نقد کنید.

سنجه‌های ارزیابی:

- ◆ داشتن پیش‌نویس؛
- ◆ داشتن پاک‌نویس (رعایت نشانه‌های نگارشی، نداشتن غلط‌املائی، توجه به درست‌نویسی و حاشیه‌گذاری)؛
- ◆ رعایت ساختار بند (داشتن جملهٔ موضوع، داشتن جمله‌های تکمیل‌کننده)؛
- ◆ شیوهٔ خواندن.

نتیجهٔ بررسی و داوری:

.....

.....

.....

.....

.....

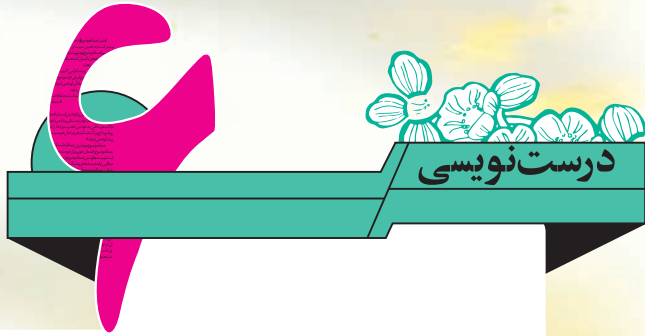
.....

.....

.....

.....

.....

الف) صبح زود از خانه بیرون می‌روم. وقتی به مدرسه می‌رسم، بابای مدرسه را می‌بینم که تازه در مدرسه را باز می‌کند.

ب) صبح زود از خانه بیرون می‌روم. وقتی به مدرسه رسیدم، بابای مدرسه را می‌بینم که تازه در مدرسه را باز می‌کرد.

جمله الف درست است. زیرا همه فعل‌ها در زمان «حال» جریان دارند. هنگام نوشتن باید به زمان فعل‌ها توجه داشت. چرخش فعل‌ها از زمان حال به زمان گذشته و برعکس، نوشته را پیچیده و خواننده را سردرگم می‌کند.

◆ جمله‌های زیر را ویرایش کنید:

◆ دوچرخه‌سواری در روزهای با صفای اردیبهشت، دلپذیر بود. دوچرخه هم انگار خوشش می‌آید. بهتر می‌رفت.

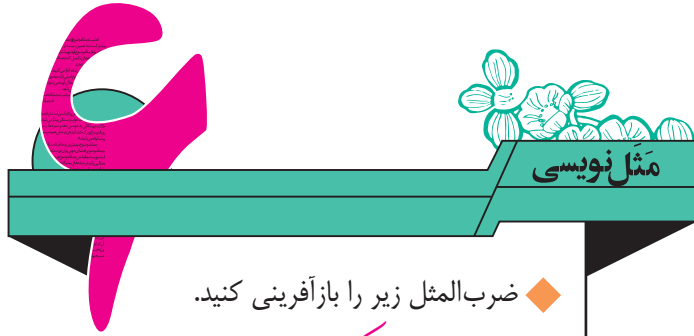
.....

.....

◆ گل را از روی شاخه می‌چیدم، بو می‌کشتم؛ اما مثل همیشه از بوی آن لذت نمی‌بردم.

.....

.....

◆ ضرب المثل زیر را بازآفرینی کنید.
ضرب المثل: «بارگج، به منزل نمی رسد»

بازآفرینی

Handwriting practice area with ten horizontal lines and a vertical column of diamond-shaped markers on the right side.

رنگ
و لوله
خود را

سبب خوش رفتن
بوی این سبب را جوی
سیم را گرفت و بوی
شمار بزرگ تری را
پوشید خوش مزه بود
باشند این برشش عظیم
کرد.

خیلی بدمی خوش است با این
سیمب می خورد مزه اش چه طعم
برای همین پوشید مزه اش چه
پوشید خوش مزه بود
این کارش تعجب کرده بدم و پرسید
دنیوی شماره ما وقتی کسی سوز
کمی چای بکنند خوش مزه و خوش
کمی
زین چیزی بود که تا به حال
کمی چای بکنید کسی
شد
سوال هوشمندانه ای

درس هفتم:

راهی برای نظم دادن به ذهن و نوشته

نظمی
نوشته
نظم
نظم

معلم خوش ذوق نگارش، این بار وقتی وارد کلاس شد؛ رو به دانش آموزان کرد و گفت: «سلام، کسی اینجا نیست؟»
 دانش آموزان همگی جواب دادند: سلام، ما اینجا هستیم.
 معلم، لبخندی زد. یکی از دانش آموزان پرسید: چرا این پرسش را مطرح کردید؟
 معلم کتابی را به دانش آموزان نشان داد و گفت: «سلام، کسی اینجا نیست؟» اسم این کتاب است. امروز می‌خواهم بخشی از این کتاب را برایتان بخوانم. لطفاً گوش کنید:

◆ «در حالی که کنار پنجره ایستاده و به ستارگان آسمان، خیره شده بودم؛ حرکت برق آسای شهاب، توجه مرا جلب کرد. مسیر شهاب، طوری بود که انگار توی باغچه خانه ما، فرود آمده بود. کمی به همان جهت باغچه، خیره شدم. ناگهان صدایی شنیدم؛ صدای آه و ناله از طرف درخت سیب توی باغچه می‌آمد. خوب نگاه کردم؛ چشم افتاد به پسر بچه‌ای که به درخت سیب، آویزان مانده بود. خود را به باغچه رساندم. آنچه دیده بودم؛ درست بود. یاد قیچی باغبانی مادرم افتادم. دویدم؛ قیچی را از توی جعبه ابزار آوردم. یک صندوق کهنه که آن طرف بود؛ گذاشتم زیر درخت و رفتم بالا. بند لباسش را که گیر کرده بود؛ بریدم و او را پایین آوردم.
 خودم را معرفی کردم و او هم گفت: من میکا هستم.
 سیب خوش رنگی را به طرفش گرفتم و گفتم: می‌توانی این سیب را بخوری؟
 سیب را گرفت و بو کرد؛ گاز کوچکی به آن زد. بعد، گاز بزرگ تری زد.
 پرسیدم: خوش مزه بود؟
 با شنیدن این پرسش، تعظیم بلند بالایی به من کرد.
 خیلی دلم می‌خواست؛ بدانم اولین باری که آدم سیب می‌خورد؛ مزه‌اش چطوری است؟ برای همین، پرسیدم: مزه‌اش چطور بود؟
 باز هم تعظیم کرد.

از این کارش تعجب کرده بودم و پرسیدم: چرا تعظیم می کنی؟
گفت: «توی سیاره ما، وقتی کسی سؤال هوشمندانه و جالبی بکند؛ همیشه، در برابرش تعظیم می کنیم.»

این، عجیب ترین چیزی بود که تا به حال، شنیده بودم.
گفتم: «پس هنگامی که می خواهید به کسی احترام بگذارید؛ چه کار می کنید؟»
گفت: «سعی می کنیم؛ سؤال هوشمندانه ای بپرسیم.»
گفتم: «چرا؟»

نخست چون پرسش جدیدی بیان کرده بودم؛ تعظیم کوتاهی کرد و پاسخ داد:
«ما سعی می کنیم؛ سؤال هوشمندانه ای مطرح کنیم تا طرف مقابل، تعظیم کند.»
جوابش آن قدر جالب بود که من هم خم شدم و با تمام قوا تعظیم کردم.
پرسید: «چرا تعظیم کردی؟»

گفتم: «چون به سؤال من، پاسخ هوشمندانه ای دادی.»
چیزی به من گفت که هیچ وقت آن را فراموش نمی کنم.
او گفت: «برای پاسخ که تعظیم نمی کنند! هیچ جوابی آن قدر صحیح نیست که شایسته تعظیم باشد. تو نباید در مقابل یک پاسخ، خم شوی. پاسخ فقط بخشی از راه است که پشت سر گذاشته شده؛ این، پرسش است که همواره به پیش رو و آینده اشاره دارد...»
این اولین ملاقات من با میکا بود. وقتی سؤال جالبی بیان می کردم؛ تعظیم می کرد و وقتی پاسخ می دادم؛ به دقت به حرف هایم گوش می داد تا ببیند می تواند پرسشی مناسب مطرح کند یا نه....

◆ سلام، کسی اینجا نیست؟

معلم دیگر ادامه نداد؛ بچه های کلاس همچنان منتظر بودند، سپس یک صدا گفتند،
لطفاً ادامه بدهید. معلم کتاب را بست و گفت: «این کتاب را از کتابخانه مدرسه امانت بگیرید و بخوانید.»

دانش آموزان عزیز، همان طور که در این بخش از داستان خواندید، پرسش، اهمیت بسیار زیادی دارد و کلید خیلی از مشکلات و مسائل ذهنی ماست. ذهن پویا و فعال معمولاً پرسشگر است. به همین دلیل گفته اند: «دانا هم می داند و هم می پرسد؛ اما نادان نه می داند و نه می پرسد.»

طرح پرسش مناسب، در کار نویسندگی هم کاربرد دارد. یکی از روش های ساده سازی کار نوشتن، بهره گیری از چارچوب پرسش و پاسخ است. طرح پرسش به نظم ذهنی و

طبقه‌بندی و آفرینش فکری ما کمک می‌کند و جمع‌آوری اطلاعات را آسان‌تر می‌سازد. اکنون فرض کنید، می‌خواهیم دربارهٔ شهید «حاج حسین بصیر» چیزی بنویسیم. اولین و ساده‌ترین کار این است که از شیوهٔ «طرح پرسش» استفاده کنیم.

برای نمونه، پرسش‌ها می‌توانند اینها باشند:

- کی و کجا به دنیا آمد؟
- چند سال زندگی کرد؟
- در کدام روزگار و دورهٔ تاریخی زندگی می‌کرد؟
- ویژگی‌های اخلاقی، رفتاری و صفات نیک این شخصیت چه بود؟
- هم‌زمان و دوستان نام‌آورش چه کسانی بودند و چه خاطراتی از او روایت کرده‌اند؟
- کی، کجا و چگونه از دنیا رفت؛ آرامگاهش کجاست؟

در گام بعد، پرسش‌ها را با یک نظم می‌چینیم. یعنی باید به ترتیب قرار گرفتن پاسخ‌ها و ارتباط طولی آن از نظر سیر طبیعی، تاریخی و منطقی رویدادها بیندیشیم و آن را منظم کنیم. سپس اگر به هر کدام از پرسش‌های منظم شده، پاسخ دهیم، و پاسخ‌ها را به همان ترتیب کنار هم بچینیم، نوشتهٔ ما پدید می‌آید.

باید تلاش کنیم، پرسش‌ها را طوری طرح کنیم که با طبقه‌بندی ذهنی درس اول و بقیهٔ آموخته‌های درس‌ها، همخوانی داشته باشد. در پایان، نوشته را بازخوانی، ویرایش و به شکل نهایی مرتب می‌کنیم.

اکنون به نتیجهٔ کار نگاه کنید. اگر به پرسش‌های بالا به دقت پاسخ دهیم و پاسخ‌ها را با نظم خاصی کنار هم بچینیم؛ شاید چنین متنی تولید بشود:

◆ سردار حاج حسین بصیر، متولد شام غریبان سال ۱۳۲۲ خورشیدی در یکی از روستاهای شهرستان فریدون کنار در خانواده‌ای کشاورز و تهیدست، دیده به جهان گشود. در آن شرایط بسیار سخت زندگی، فقط توانست تا کلاس ششم ابتدایی تحصیل کند. از همان سنین کودکی مجبور شد که به کمک خانواده بشتابد. از این رو، شغل آهنگری را انتخاب کرد و تا زمان جنگ تحمیلی به آن کار اشتغال داشت. وی از بسیجیانی بود که از همان روزهای نخست به میدان نبرد رفت و هفت سال، دلاورانه در عملیات و مناطق مختلف جنگی، حماسه آفرید و بارها زخمی شد و پس از اندک بهبودی، دوباره به جبهه‌ها بازگشت.

حاجی بصیر، درخشان‌ترین حماسه‌های خود را در فرماندهی گردان همیشه خط شکن

«یا رسول الله (ص)» به نمایش گذاشت و به افتخار فداکاری‌هایش، به فرماندهی تیپ و سرانجام به قائم مقامی لشکر «۲۵ کربلا» انتخاب شد. شخصیت معنوی و نفوذ کلام و قدرت تأثیرگذاری حاج بصیر، نمونه بود؛ سادگی، صفا و صمیمیت، فروتنی، صبر و آرامش، شجاعت و... تنها بخشی از صفات برجسته اوست.

سردار حاج بصیر، همچون دیگر دوستان و هم‌زمانش؛ شهید طوسی، شهید ابوعمار، شهید شیرودی و...، الگوی دلیری و سرمشق سادگی و مردانگی برای جوانان و نوجوانان غیور ایران زمین است. بیستمی لشکر «۲۵ کربلا»، درباره فرمانده خود این گونه شرح می‌دهد:

گردان یا رسول‌الله(ص) قبل از عملیات «الفجر هشت» راهی دریای خزر شد، مدتی را تحت فرماندهی حاج بصیر، یک دوره فشرده آموزش غواصی را در دریای خزر گذرانیدیم و سپس همراه حاج بصیر، از همان جا به جبهه بهمنشیر رفتیم.

کم‌کم وقت بستن سربندها رسیده بود. چهره‌ها و حال و هوای جمع، واقعاً عاشورایی شده بود، بچه‌ها یکدیگر را بغل می‌کردند؛ حلاوت می‌طلبیدند. در آغوش یکدیگر، می‌گریستند. یکی سربند دیگری را می‌بست، یکی دیگر، بین بچه‌ها اسفند دود می‌کرد. صورت‌ها همه گل انداخته. وقت وداع بود، حالا باید آماده رفتن می‌شدیم. حاج بصیر برای وداع آمده بود؛ بچه‌ها دورش حلقه زدند....

گفتم: حاجی این عراقی‌ها امشب خیلی بی‌خیال‌اند، انگار نه انگار، بچه‌ها تا چند دقیقه دیگر، اینجا را برایشان جهنم می‌کنند.

حاجی با همان آرامش همیشگی و لبخندش گفت: آن که باید کور و کرشان کرده باشد، کار خودش را کرده، ما چه کاره‌ایم.

سردار حاج حسین بصیر، پس از هفت سال جان‌فشانی در میدان‌های رزم، سرانجام در ۴۵ سالگی، به تاریخ دوم اردیبهشت ۱۳۶۶، در عملیات کربلای ۱۰، از بلندی‌های برف‌گیر منطقه «ماووت» عراق به شوق پرواز پرگشود و به دعوت حق لبیک گفت و شربت شهادت نوشید، مزار این شهید بزرگوار در زادگاهش پذیرای مشتاقان است.

فعالیت‌های نگارشی

◆ ابتدا موضوعی برای متن زیر، تعیین کنید، سپس برای هر بخش، پرسش‌هایی مناسب، طرح کنید.

سهراب سپهری از شاعران معاصر است که در ۱۵ مهرماه ۱۳۰۷ در کاشان به دنیا آمد. پدرش «اسدالله» و مادرش «ماه جبین» نام داشت و هر دو اهل هنر و شعر بودند.

سپهری دورهٔ ابتدایی و دبیرستان را در کاشان به پایان رساند و پس از فارغ‌التحصیلی از دانش‌سرای مقدماتی به استخدام ادارهٔ فرهنگ کاشان درآمد. سپس به تهران آمد و در دانشکده هنرهای زیبای دانشگاه تهران به تحصیل پرداخت و نشان درجهٔ اول علمی را دریافت کرد.

سهراب در زمینهٔ شعر، آثار ارزشمندی را پدیدآورد. شعرهایش بسیار لطیف و پر از احساس و عاطفه است. مجموعه شعر «هشت کتاب» اثر معروف اوست.

وی به فرهنگ مشرق زمین علاقهٔ خاصی داشت و به هندوستان، پاکستان، افغانستان، ژاپن و چین سفر کرد.

سپهری، اردیبهشت ۱۳۵۹ در تهران درگذشت، آرامگاهش در اردهال کاشان است.

◆ موضوع: .....

◆ پرسش‌ها:

- ◆ .....؟
- ◆ .....؟
- ◆ .....؟
- ◆ .....؟

◆◆ زندگی نامهٔ یکی از بزرگان محل زندگیتان را با طرح سؤال‌های مناسب بنویسید.

The form consists of a large rectangular area with a decorative border. The border is made of teal-colored floral and leaf patterns. At the top center of the writing area, there is a light blue rounded rectangular box. The writing area itself is filled with horizontal dotted lines, providing a guide for handwriting. The overall design is clean and suitable for a school or educational activity.

◆◆◆ هر گروه، یکی از نوشته‌های گروه دیگر را انتخاب کند و بر اساس معیارهای زیر، آن را بررسی و نقد کند.

سنجه‌های ارزیابی :

- ◆ داشتن پیش‌نویس؛
- ◆ داشتن پاک‌نویس (رعایت نشانه‌های نگارشی، نداشتن غلط‌املائی، توجه به درست‌نویسی و حاشیه‌گذاری)؛
- ◆ رعایت طبقه‌بندی ذهن و نوشته (آغاز، میانه، پایان)؛
- ◆ طرح‌ریزی نوشته با پرسش‌های مناسب؛
- ◆ شیوه خواندن.

نتیجه بررسی و داوری:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

درست‌نویسی

الف) نام، نشان ماست، نام من فریدون است و دارم برایت نامه می‌نویسم.

ب) نام نشان ماست، نامه من فریدون است و دارم برایت نامه می‌نویسم.

جملهٔ الف درست است. به کارگیری نشانهٔ «ه» در دومین جملهٔ ردیف «ب» در کلمهٔ «نامه» نادرست است. آنچه در این جمله از این کلمه، تلفظ و شنیده می‌شود، صدای (-) است.

◆ جمله‌های زیر را ویرایش کنید:

◆ سوار از راه رسید، سواره بر اسب؛ او پیاده بود و ما سواره.

◆ کار جوهر انسان است. کاره من خواندن و نوشتن است؛ من همه کاره نیستم.

◆ تصویری را در ذهن خود ایجاد کنید، از قدرت تخیل خود بهره بگیرید و به جزئیات آن بیفزایید. هر وقت تصویر ذهنی شما کامل شد؛ نوشتن را آغاز کنید؛ جزئیات را به گونه‌ای بنویسید که با خواندن آن تصویر ذهنی شما نشان داده شود.

A large rectangular writing area with a decorative border. The border is composed of blue floral and leaf patterns. The writing area itself is white with horizontal dotted lines for writing. At the bottom center, there are more stylized flowers.

درس هشتم:

روشی برای نوشتن درباره

موضوع‌های ذهنی

روشن‌نگویی به چه معنی است؟
و تأثیر روشن‌نگویی بر زندگی فردی
چگونه می‌توانم ذهنی‌هایم را روشن‌تر
کنم؟
چگونه می‌توانم ذهنی‌هایم را روشن‌تر
کنم؟
چگونه می‌توانم ذهنی‌هایم را روشن‌تر
کنم؟

روشی برای نوشتن درباره

موضوع‌های ذهنی

سفر پر ماجرای نوشتن تمامی نداشت. قطار کلاس نگارش، طبق نقشه، در ایستگاه‌های مختلف می‌ایستاد و دوباره به راه می‌افتاد. معلم خوش ذوق نگارش به دانش‌آموزان وعده داده بود که اگر این سفر زمینی را طبق نقشه و درست و دقیق بپیمایند، سفر آسمانی آنها شروع می‌شود؛ یعنی ذهنشان به پرواز در می‌آید و لذت نوشتن را بیشتر می‌چشند. معلم انشا، این بار، درس را بدون مقدمه آغاز کرد و گفت: «آموختیم که اگر درباره شخص و مکان و یا چیزی از این‌گونه، بخواهیم بنویسیم؛ بر پایه همان گام‌های یاد شده؛ عمل می‌کنیم. اما آیا با روش طرح پرسش می‌توان درباره هر موضوعی نوشت؟»

در این درس، تلاش می‌کنیم به این پرسش پاسخ دهیم. پاسخ این پرسش، قطعاً منفی است؛ برای نوشتن درباره یک صفت یا مفهوم ذهنی مثل «ایثار، پهلوانی، عشق، میهن‌دوستی، مهر مادری و راستگویی»، پرسش‌ها گونه دیگری خواهد بود؛ مثلاً اگر بخواهیم درباره موضوع «راستگویی»، انشایی بنویسیم؛ نوع پرسش‌های طرح شده؛ این‌گونه خواهد بود:

- کلمه راستگویی به چه معناست؟
- نقش و تأثیر راستگویی در زندگی فردی و اجتماعی چیست؟

- افراد راستگو چگونه آدم‌هایی هستند؟
- اگر راستگویی در جامعه رواج نداشته باشد، چه مشکلاتی به وجود می‌آید؟
- چه صفت‌هایی با صفت راستگویی متضاد هستند؟
- برای رشد و رواج راستگویی در جامعه، چه باید کرد؟

پاسخ به این پرسش‌ها، در حقیقت گام‌هایی است که ما را به سمت کامل کردن نوشته، پیش می‌برد. بهره‌گیری از این چارچوب برای نوشتن، به ذهن ما کمک می‌کند که راحت‌تر فکر کنیم و آسان‌تر بنویسیم.

♦ متن زیر، پاسخی به پرسش‌های بالاست:

«راستی و راستگویی یکی از صفت‌های پسندیده انسان است. واژه راستگویی، کلمه‌ای است که از دو بخش «راست» و «گویی» تشکیل شده است. بخش نخست این کلمه، به معنای درست، سالم و صحیح است؛ بخش دوم از ریشه «گو» و «گفتن» است. بنابراین، راستگویی یعنی گفتن حرف‌راست و درست، درست گویی، کلمات و مفاهیم صحیح را بر زبان آوردن و از نادرستی و دروغ، پرهیز کردن است.

کسی که سالم زندگی کند و در رفتار و گفتار با مردم جامعه پیرامون خود، راستگویی و صداقت را پیشه خود سازد؛ همواره در کارهای خود موفق و مورد اعتماد مردم است و همه آرزو می‌کنند با چنین کسی دوست باشند. به همین سبب، این فرد به طور طبیعی، سرمشق دیگران می‌شود و دوستان بسیاری پیدا می‌کند و هرگز در سختی‌ها و دشواری‌ها تنها نیست.

اگر در یک جامعه بیشتر مردم، راستگویی را پیشه کنند؛ باعث همدلی، اتحاد، پیشرفت و سربلندی آن جامعه می‌شود. در چنین اجتماعی، روحیه احترام گذاشتن، محبت، کمک و همراهی در شادی و غم، رشد می‌کند؛ مثلاً در یک کلاس اگر همه ما دوستان همدل و مهربانی با هم باشیم و راستگویی را سرمشق خود قرار دهیم، هم در یادگیری درس یاور همدیگر خواهیم بود و پیشرفت بهتری خواهیم داشت و هم هیچ‌گاه احساس تنهایی نخواهیم کرد.

افرادی که راستگویی و صداقت را سرمشق خود قرار می‌دهند و همیشه کارهای خوب، می‌کنند؛ مورد احترام دیگران هستند و چون دروغی بر زبان نمی‌آورند؛ نگران این هم نیستند که نکند روزی دروغشان آشکار شود؛ به همین دلیل، راستگویان همیشه آرامش دارند و خدا را برای این لطف، شکر می‌کنند.

حال اگر راستی و درستی در بین مردم، کم رنگ شود و دروغ‌گویی جای راستگویی را بگیرد؛ دوستی‌ها و مهربانی میان مردم به دشمنی و کینه جویی، تبدیل می‌شود. شیرینی

و خوشی‌های زندگی به تلخی و ناگواری دگرگون می‌شود و همه از یکدیگر فرار می‌کنند. جامعه‌ای که گرفتار دروغ و کج‌رفتاری شده، بیمار است و نمی‌تواند بزرگ شود و پیشرفت کند و حتی در برابر دشمنان هم، توان دفاع از خود را ندارد. برای اینکه راستگویی در جامعه پرورش یابد و رشد کند و ناراستی، دروغ و نیرنگ از بین برود، باید راستگویان و راست کرداران جامعه را شناسایی کنیم، رفتار آنان را سرمشق خودمان بسازیم و به آنان احترام بگذاریم و از نیکی‌های این افراد و تأثیر رفتار نیکوی آنان برای دیگران سخن بگوییم تا راستگویی و راستگویان، الگوی جامعه ما قرار گیرند.»

◆ چند راهکار مناسب برای بهره‌گیری از این شیوه در طرح پرسش‌ها

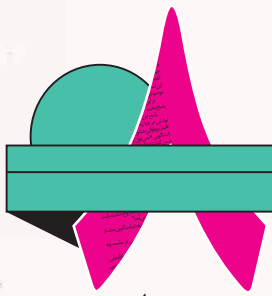
ویژگی پرسش‌ها:

- فقط به اصل موضوع بپردازند.
- بر پایه ساختمان نوشته (رعایت موضوع، بخش آغازین، بخش میانی و بخش پایانی) چیده شوند.
- همه جنبه‌های موضوع را در برگیرند.

◆ چند راهکار مناسب برای بهره‌گیری از این شیوه در ارائه پاسخ‌ها

ویژگی پاسخ‌ها:

- فقط در جواب موضوع اصلی باشند.
- بر پایه نظم منطقی و رعایت ساختارنوشته، تنظیم شوند.
- نتیجه مطالعه و تحقیق باشند.
- با نمونه و مثال از رفتارها و گفتارها همراه باشند.
- پاسخ‌ها کوتاه و گویا، نوشته شوند.

◆ ابتدا موضوعی برای متن زیر تعیین کنید، سپس برای هر بخش، پرسش‌هایی مناسب، طرح کنید.

شجاعت این است که انسان در موقع لزوم در برابر حوادث و مخاطرات و رنج‌ها و مشقت‌ها ایستادگی کند. شجاعت، نترسیدن نیست. مثلاً آن کس که با کمال بی پروایی در کوچه و خیابان مرتکب حرکات شرم آور می‌شود، شجاع خوانده نمی‌شود. شجاع، کسی است که از مرگ و خطر و عواقب کارهای بد بترسد؛ ولی در موقع ترس، خود را نبازد و دست و پای خود را گم نکند. فرماندهی که در زیر آتش توپ‌خانه دشمن بر جان خود می‌ترسد؛ با وجود آن، تاب می‌آورد و وظیفه خود را انجام می‌دهد، فرد شجاعی است. حتی زمانی که با زبردستی و مهارت، عقب نشینی می‌کند، شجاع است. وقتی باید او را ترسو خواند که در مقابل دشمن، عقل خود را از ترس گم کند و به کاری دست بزند که به زیان لشکر یانش تمام شود.

شجاعت فقط شجاع بودن در میدان جنگ نیست. یکی از شجاعت‌ها، شجاعت اخلاقی است. شجاعت اخلاقی آن است که انسان، نظر و عقیده درست خود را با جرئت، بیان کند و در بیان حقیقت از هیچ چیز و هیچ کس هراس نداشته باشد.

شجاعت یکی از خصلت‌های نیکوی انسان است. شجاعت به انسان، نیرو، اعتماد و دلیری می‌بخشد. جامعه‌ای که افراد آن شجاع باشند؛ هرگز در برابر دشمنان، تسلیم زور و ستم نمی‌شوند و از حق خود به خوبی دفاع می‌کنند.

◆ احمد بهمنیار، فارسی اول راهنمایی، ۱۳۷۲، با کاهش و تغییر

◆ موضوع:

◆ پرسش‌ها:

- ؟.....◆
- ؟.....◆
- ؟.....◆
- ؟.....◆

◆◆ برای موضوع « فداکاری » ، پرسش‌هایی طرح کنید و بر اساس آن،
متنی بنویسید.

پرسش‌ها:

.....

.....

.....

.....

پاسخ‌ها (نوشته شما)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

◆◆◆ هر گروه، یکی از نوشته‌های پرسش قبل گروه دیگر را انتخاب و بر اساس معیارهای زیر، آن را بررسی و نقد کند.

سنجه‌های ارزیابی :

- ◆ داشتن پیش نویس؛
- ◆ داشتن پاک نویس (رعایت نشانه‌های نگارشی، نداشتن غلط املائی، توجه به درست نویسی و حاشیه گذاری)؛
- ◆ رعایت طبقه بندی ذهن و نوشته (آغاز، میانه، پایان)؛
- ◆ طرح ریزی نوشته با پرسش های مناسب؛
- ◆ شیوه خواندن.

نتیجه بررسی و داوری:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

درست نویسی

الف) مادر و مادر بزرگم به زیارت امام رضا (ع) رفتند.
ب) مادر و مادر بزرگم به زیارت امام رضا (ع) رفتن.

جمله الف درست است. می دانیم که «مصدر» با «فعل» تفاوت دارد. فعل ویژگی شخص، شمار و زمان را بیان می کند و معمولاً در پایان جمله ها قرار می گیرد؛ اما مصدر این ویژگی ها را ندارد.

◆ جمله های زیر را ویرایش کنید:

◆ گفتن و نوشتن جدا از هم نیستن.

.....

◆ آنها هم برای خودشان عقیده هایی داشتن.

.....

حکایت زیر را به نثر ساده امروزی، بازنویسی کنید.

حکایت:

شخصی شتر، گم کرد. سوگند خورد که اگر شتر را پیدا کند، آن را به یک درم بفروشد. چون شتر را یافت از سوگند خود پشیمان شد. برای آنکه سوگند خود را نشکند؛ گربه‌ای در گردن شتر آویخت و بانگ زد: «که چه کسی می‌خرد؟ شتری را به یک درم و گربه‌ای را به صد درم؟ اما هر دو را با هم می‌فروشم.»
 شخصی آتجا بود؛ گفت: «این شتر ارزان بود؛ اگر این قلاده را در گردن نداشت.»

(عَبید زاکانی)

بازنویسی:

نیایش

از تو جهان پُر است و جهان از تو بی خبر
نام تو بر زبان و زبان از تو بی خبر
وانگه همه به نام و نشان، از تو بی خبر
شرح از تو عاجز است و بیان از تو بی خبر!

ای در میان جانم و جان از تو بی خبر
نقش تو در خیال و خیال از تو بی نصیب
از تو خبر به نام و نشان است، خلق را
شرح و بیان تو چه کنم؟ زانکه تا ابد

◆ دیوان عطار نیشابوری

خداوندا، دل ما را به انوارِ معرفتت، روشن دار.
الهی، آنچه دوستان در حق ما می‌خواهند و گمان می‌برند، ما را عالی‌تر و بهتر از
آن گردان. پروردگارا، آن دعایی که واجب است و آغاز و پایان سخن، جز به آن دعا
شایسته نیست، دعای پدر و مادر است که رشد دهندهٔ این نهال وجود من هستند،
خدایا ایشان را در پناه لطف خود آسوده دار؛ همچنان که آنان مرا در زیر پر و بال
تربیت خود پروردند.

مَلِکَا، در این لحظه و در این ساعت، صلوات به روان پاک سیدالمُرسلین، چراغ
آسمان و زمین، محمد رسول الله(ص) در رسان.

◆ مجالس سَبْعَه، مولانا جلال الدین محمد

شیوه نامه ارزش‌یابی نگارش پایه هفتم:

کتابی (۲۰ نمره)

ارزش‌یابی این درس در دو بخش صورت می‌گیرد:

الف) ارزش‌یابی فرایندی (مستمر)

ب) ارزش‌یابی پایانی

♦ الف) ارزش‌یابی فرایندی (مستمر)، (۲۰ نمره)

ارزش‌یابی فرایندی، ارزش‌یابی عملکردی است که هم‌زمان با پیشرفت فرایند «یاددهی- یادگیری» و دقیقاً مبتنی بر آموزه‌های کتاب‌درسی صورت می‌گیرد؛ یعنی معلم پس از آموزش درس و به محض ورود به فعالیت‌های نگارشی ارزش‌یابی را آغاز می‌کند.

ارزش‌یابی فرایندی در دو بخش و مبتنی بر موارد زیر است:

۱) مهارت نوشتن (۱۸ نمره)

♦ **بازشناسی (تشخیصی)**، (تمرین شماره ۱ هر درس)،

این تمرین‌ها در پی سنجش و تقویت توانایی بازشناسی دانش‌آموزان است.

♦ **آفرینش (تولیدی)**، (تمرین شماره ۲ هر درس)، اهداف

آموزشی این تمرین‌ها، تقویت توانایی مهارت نوشتن براساس آموزه‌های هر درس است.

◆ **داوری (تحلیلی)**، (تمرین شماره ۳ هر درس)، هدف این تمرین‌ها پرورش توانایی مهارت نقد و تحلیل نوشته‌ها، بر اساس سنجه‌های کتاب است.

◆ **تصویر نویسی (انشای آزاد)**، تصویرنویسی با هدف بالا بردن دقت در نگاه و درک عناصر بصری و در نهایت، تقویت مهارت نوشتن، طراحی شده است.

◆ **بازنویسی حکایت**، در بازنویسی حکایت، تأکید بر بازنویسی به زبان ساده و ساده نویسی است.

◆ **گسترش مثل**، در این بخش، بازآفرینی، گسترش دادن و افزودن شاخ و برگ به اصل مثل مورد تأکید است.

◆ **درست نویسی**، درست نویسی‌ها با هدف آموزش هنجارهای نوشتن و آشنایی با کاربرد درست واژگان نوشتار معیار در ساختار کتاب، گنجانده شده‌اند.

◆ **یاد آوری** : هیچ یک از این عناصر و فعالیت‌ها به تنهایی موضوع آموزش و ارزش‌یابی نیستند؛ بلکه همه در خدمت تقویت توانایی نوشتن هستند. بنابراین پیشرفت دانش‌آموزان در مهارت نوشتن، هدف اصلی است.

۲) مهارت خواندن (۲ نمره)

در این بخش، به دلیل پیوستگی مهارت‌های زبانی، مهارت خواندن متن تولیدی از سوی دانش‌آموزان ارزش‌یابی خواهد شد؛ یعنی لازم است هر دانش‌آموز، توانایی خوانش صحیح نوشته خود را با رعایت مهارت‌های خوانداری (تکیه، لحن، کنش‌های آوایی و ...) داشته باشد.

◆ (ب) ارزش‌یابی پایانی (۲۰ نمره)

بر پایه رویکرد اصلی این برنامه که «آموزش مهارت‌های نوشتاری» است همه عناصر سازه‌ای و محتوایی کتاب به دنبال پرورش «مهارت نوشتن» هستند؛ بنابراین تمام آموزه‌های درس، فعالیت‌های نگارشی، تصویرنویسی یا انشای آزاد، بازنویسی حکایت و گسترش مثل، نهایتاً باید به تولید یک متن مناسب بینجامد که کم و بیش همه نتایج آزمون فرایندی را دربرگیرد؛ این نتایج در هر نوبت و در قالب آزمون پایانی ارزش‌یابی می‌شود. در ارزش‌یابی پایانی چند موضوع تعیین می‌شود تا دانش‌آموز یک موضوع را برگزیند و درباره آن، متنی بنویسد. نوشته دانش‌آموز، بر پایه سنجه‌های صفحه بعد، ارزش‌یابی می‌شود.

شیوه‌نامه ارزش‌یابی پایانی «نگارش» پایه هفتم		
نمره	سنججه‌های ارزش‌یابی	موضوع
۲ ۲	۱. ساختار بیرونی (داشتن بخش آغازین، میانی و پایانی) ۲. ساختار زبانی (زبان نوشته ساده، جمله‌ها کوتاه)	الف) ساختار
۲ ۳ ۳ ۳ ۲	۱. خوش‌آغازی جذابیّت و گیرایی - نشان دادن نمایی کلی از محتوای نوشته ۲. پرورش موضوع ♦ شیوه بیان نوشته (بیان ساده و صمیمی - بیان احساس متناسب با موضوع) ♦ سیر منطقی نوشته (پرداختن به جنبه‌های مختلف موضوع - انسجام نوشته) ♦ فکر و نگاه نو (نگاه به موضوع، از زاویه‌ای متفاوت) ۳. خوش‌فرجامی جمع‌بندی مطالب - تأثیرگذاری و تفکر برانگیز بودن	ب) محتوا
۱ ۱ ۱	۱. نشانه‌های نگارشی (نشانه‌گذاری به تناسب آموخته‌ها و نیازهای متن) ۲. املای واژگان (نداشتن غلط‌املائی) ۳. پاکیزه‌نویسی (حاشیه‌گذاری و حُسن سلیقه)	پ) هنجارهای نگارشی

نمره نهایی: میانگین ارزش‌یابی فرایندی (مستمر) و ارزشیابی پایانی است.
($20 + 20 = 40 \div 2 = 20$) .

در صورت برخورداری نوشته از فضای خلاقانه و نگاه نو، می‌توان از برخی کاستی‌های ظاهری و کم‌اهمیت مانند خط خوردگی‌ها، چشم‌پوشی کرد.

کتابنامه:

- ♦ **بهارستان**، نورالدین عبدالرحمان جامی، نشر اهل قلم، تهران، ۱۳۸۲.
- ♦ **دیوان عطار نیشابوری**، به اهتمام و تصحیح تقی تفضلی، انتشارات علمی و فرهنگی، تهران، ۱۳۸۰.
- ♦ **روضه خلد**، مجد خوافی، به کوشش محمود فرخ، نشر دانشگاه تهران، چاپ دوم، ۱۳۸۷.
- ♦ **بصیر** (زندگی نامه حاج حسین بصیر)، علی اکبر خاوری نژاد، بنیاد حفظ آثار (کنگره بزرگداشت سرداران)، چاپ اول، ۱۳۸۹.
- ♦ **سلام، کسی اینجا نیست؟**، یاستین گورد، ترجمه مهرداد بازیاری، انتشارات هرمس، چاپ اول، تهران، ۱۳۷۷.
- ♦ **فارسی و دستور**، حسن انوری، حسن احمدی گیوی، سال اول راهنمایی، ۱۳۷۲.
- ♦ **کلیات عبید زاکانی**، با مقدمه عباس اقبال آشتیانی، نشر پیک فرهنگ، تهران، ۱۳۷۶.
- ♦ **گلستان سعدی**، به کوشش محمدعلی فروغی، انتشارات ققنوس، چاپ ششم، تهران، ۱۳۷۶.
- ♦ **ماتیلدا**، رولد دال، ترجمه پروین علی پور، انتشارات افق، چاپ ششم، ۱۳۹۱.
- ♦ **مجالس سبعه**، مولانا، تصحیح توفیق ه. سبحانی، نشر کیهان، چاپ اول، تهران، ۱۳۶۵.
- ♦ **مجله انشا و نویسندگی**، ش ۴۲، سال ۱۳۹۳.
- ♦ **مهمان‌هایی با کفش‌های لنگه‌به‌لنگه**، محمد دهریزی و اسماعیل الله‌دادی، نشر سوره مهر، ۱۳۹۴.
- ♦ **می‌خواهم بنویسم**، از جمله تا پاراگراف، ویدا رحیمی نژاد و معصومه نجفی پاژکی، انتشارات رهنما، چاپ اول، تهران، ۱۳۸۹.

♦ **College writing** (From Paragraph to Essay), DoroThy E zemach & Lizsa A Rumisek, Macmillan, 2007

♦ **Paragraph Development**. Martin L. Arnaudet & Mary Ellen Barrett. 2nd. Printed in the USA. 1990

پایان